

Bijlage 4 Reactie op zienswijzen van belanghebbenden

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	2
2	Leeswijzer	3
3	Algemene context	4
3.1	Werking Methode.....	4
3.2	Aanmerkelijke investeringen	9
4	Methode tot vaststelling van de x -factor	12
4.1	Standaardisatie van prestaties	12
4.1.1	Redelijk rendement.....	12
4.1.2	Samengestelde output.....	17
4.2	Gasaansluitdienst	24
4.2.1	Algemeen	25
4.2.2	Start-GAW gasaansluiting	34
4.3	Eindinkomsten.....	39
4.3.1	Productiviteitsverandering	40
4.3.2	Objectieveerbare regionale verschillen	43
5	Methode tot vaststelling van de q -factor	50
6	Procedure en kennelijke verschrijvingen	51
6.1	Procedure.....	51
6.2	Kennelijke verschrijvingen.....	55

1 Inleiding

1. In deze Bijlage bij het besluit van 26 augustus 2010 met kenmerk 103222_1/246 (hierna: besluit) behandelt de Raad de zienswijzen die zijn ingediend door belanghebbenden op het ontwerp-besluit van 5 februari 2010.
2. Het ontwerp-besluit van 5 februari 2010¹ (hierna: het ontwerp-besluit) heeft, als onderdeel van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure zoals bedoeld in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb), vanaf de aankondiging van de terinzagelegging in de Staatscourant op 5 februari 2010, nummer 1800, zes weken ter inzage gelegen. Op 11 maart 2010 heeft een hoorzitting plaatsgevonden ten kantore van de Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (hierna: de Raad).
3. De Raad heeft mondelinge zienswijzen ontvangen van de volgende respondenten:
  - Netbeheer Nederland namens de gezamenlijke netbeheerders (hierna: Netbeheer Nederland),
  - Stedin Netbeheer B.V. (hierna: Stedin) en
  - Enexis B.V. (hierna: Enexis) mede namens ZEBRA Gasnetwerk B.V. (hierna: ZEBRA).
4. De Raad heeft binnen de wettelijke termijn schriftelijke zienswijzen ontvangen van:
  - Netbeheer Nederland,
  - Stedin,
  - Enexis mede namens ZEBRA,
  - RENDO N.V. (hierna: RENDO),
  - Liander N.V. (hierna: Liander),
  - DELTA Netwerkbedrijf B.V. (hierna: DNWB)
  - Endinet B.V. namens Endinet Regio Eindhoven B.V., Endinet Oost-Brabant N.V. en Endinet Haarlemmermeer B.V. (hierna gezamenlijk: Endinet).

---

¹ Ontwerp-besluit van 5 februari 2010 met kenmerk 103222_1/99, www.energiekamer.nl.

2 Leeswijzer

5. De Raad heeft de ingebrachte zienswijzen per onderwerp geclusterd, kort samengevat en genummerd. Elk cluster wordt behandeld in een separaat hoofdstuk of paragraaf van deze Bijlage.
6. Er is een aantal netbeheerders dat in de zienswijzen expliciet verwijst naar de reactie die Netbeheer Nederland op het ontwerp-besluit heeft gegeven namens de meeste regionale netbeheerders gas.² Ook citeren en/of resumeren enkele netbeheerders de reactie van Netbeheer Nederland. In deze Bijlage is hier als volgt mee omgegaan. Voor zover de zienswijze van een individuele netbeheerder (gedeeltelijk) afwijkt van de zienswijze van Netbeheer Nederland heeft de Raad deze zienswijze separaat behandeld. Indien de zienswijze overeenkomt met de zienswijze van Netbeheer Nederland refereert de Raad alleen aan de door Netbeheer Nederland ingebrachte zienswijze.
7. De Raad zal in deze Bijlage alleen ingaan op zienswijzen die volgens de indiener zouden moeten leiden tot een wijziging ten opzichte van het ontwerp-besluit. De Raad gaat uitdrukkelijk dus niet in op zienswijzen die het ontwerp-besluit en daarin vervatte keuzes van de Raad onderschrijven.
8. Elke zienswijze is voorzien van een reactie van de Raad. Ten slotte geeft de Raad aan of een zienswijze heeft geleid tot een aanpassing van het besluit. Indien dit het geval is, geeft de Raad kort aan wat de aanpassing is geweest.

---

² De zienswijzen van Netbeheer Nederland worden onderschreven door Liander, RENDO, Endinet, ZEBRA, Stedin, DNWB en Enexis.

3 Algemene context

9. In dit hoofdstuk behandelt de Raad de zienswijzen die relevant zijn voor de algemene context van het besluit en die niet op een specifiek onderdeel van de methode zien. De zienswijzen worden onderverdeeld naar zienswijzen met betrekking tot de werking van de methode (zie paragraaf 3.1) en zienswijzen met betrekking tot aanmerkelijke investeringen (zie paragraaf 3.2).

3.1 Werking Methode

10. In deze paragraaf gaat de Raad in op de zienswijzen die zijn ingediend met betrekking tot de werking van de methode.

Zienswijze 1 “Vergoeding voor tekort aan inkomsten in de derde reguleringsperiode”

11. DNWB is van mening dat het ontwerp-besluit vooral beoordeeld moet worden in het licht van de uitdagingen waar Nederlandse netbeheerders zich voor geplaatst zien, zoals de toename van investeringen, de uitrol van slimme meters en de transitie naar een duurzame energiehuishouding. Tegelijkertijd is de financiële druk op netbeheerders sterk toegenomen. Specifiek voor DNWB geldt dat DNWB in de derde reguleringsperiode een x -factor van 6.6% opgelegd heeft gekregen. De kosten van DNWB (en van de sector als geheel) zijn echter niet gedaald. Het huidige lage tariefniveau is volgens DNWB niet houdbaar om aan de wettelijke taken te voldoen en levensvatbaar te blijven. Er dient een tariefstijging plaats te vinden, die onder andere een vergoeding omvat voor het tekort aan inkomsten gedurende de derde reguleringsperiode.

Reactie “Vergoeding voor tekort aan inkomsten in derde reguleringsperiode”

12. De Raad is het niet eens met DNWB dat er een tariefstijging dient plaats te vinden om eventuele tekorten uit een vorige reguleringsperiode te compenseren. De methode werkt zo, dat een netbeheerder die de kosten meer kan verlagen dan door de Raad van te voren was ingeschat, deze extra inkomsten mag houden. In het verleden heeft dit bij de netbeheerders geleid tot hogere inkomsten dan de daadwerkelijke kosten die de Raad niet heeft nagecalculeerd. De Raad acht het niet wenselijk om, wanneer de methode een keer in het nadeel van de netbeheerders uitpakt, dan wel te corrigeren voor dit verschil. Daarnaast verwijst de Raad naar de reactie op zienswijze 34, waarbij de Raad verder toelicht waarom de Raad een vergoeding niet wenselijk en niet nodig acht.

Conclusie “Vergoeding voor tekort aan inkomsten in derde reguleringsperiode”

13. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 2 “Conclusie PWC-rapport dat effectiviteit maatstaf concurrentie bevestigt onjuist”

14. RENDO is van mening dat de Raad niet kan concluderen dat het PWC-rapport de effectiviteit van de maatstaf concurrentie bevestigt. Volgens RENDO kan op basis van het PWC-rapport uitsluitend geconcludeerd worden dat de reguleringssystematiek niet zodanig belemmerend is geweest, dat de investeringen of mogelijkheden van netbeheerders ernstig zijn belemmerd of onmogelijk zijn gemaakt. De conclusie zou volgens RENDO moeten zijn dat netbeheerders hun maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben genomen ondanks de maatstaf concurrentie als reguleringssystematiek, in plaats van een bevestiging van de effectiviteit van maatstaf concurrentie als reguleringinstrument.

Reactie “Conclusie PWC-rapport dat effectiviteit maatstafconcurrentie bevestigt onjuist”

15. De Raad is wel degelijk van mening dat het PWC-rapport de effectiviteit van de maatstafconcurrentie bevestigt. Namelijk: de netbeheerders zijn efficiënter gaan werken, zonder dat zij daarbij vanuit economische overwegingen noodzakelijke investeringen hebben uitgesteld. Dit is wat de Raad met zijn regulering beoogd heeft en daarmee kwalificeert de Raad de maatstafconcurrentie als effectief. Overigens maakt RENDO niet duidelijk tot welke wijzigingen in de reguleringsmethode haar zienswijze zou moeten leiden.

Conclusie “Conclusie PWC-rapport dat effectiviteit maatstafconcurrentie bevestigt onjuist”

16. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 3 “PWC-rapport toont niet aan dat netbeheerders hun kosten inclusief een redelijk rendement kunnen terugverdienen”

17. RENDO onderschrijft de opmerking van de Raad dat investeerders en netbeheerders gebaat zijn bij een stabiel kader voor de vergoeding van kosten. Wel merkt RENDO op dat PWC niet heeft aangetoond dat het reguleringskader tot voldoende inkomsten voor de netbeheerders heeft geleid, waarmee de kosten inclusief redelijk rendement zijn terugverdiend. Volgens RENDO is het hierdoor mogelijk dat ratio's van netbeheerders zijn verslechterd of dividend niet (volledig) is uitgekeerd. RENDO ziet niet volledig uitkeren van dividend als impliciete kapitaalstorting door haar aandeelhouders.

Reactie “PWC-rapport toont niet aan dat netbeheerders hun kosten inclusief een redelijk rendement kunnen terugverdienen”

18. Het onderzoek van PWC was gericht op het investeringsgedrag van netbeheerders en had niet ten doel inzicht te geven in de financiële posities of rendementen van netbeheerders. Voorts merkt de Raad op dat RENDO niet duidelijk maakt tot welke wijzigingen in de reguleringsmethode haar zienswijze zou moeten leiden.

Conclusie “PWC-rapport toont niet aan dat netbeheerders hun kosten inclusief een redelijk rendement kunnen terugverdienen”

19. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 4 “Er moet rekening gehouden worden met ontwikkelingen in de GAW gedurende een jaar”

20. DNWB geeft aan dat formule 8 in Bijlage 1 bij het ontwerp-besluit, die gebruikt wordt om de CAPEX te bepalen, is gebaseerd op de GAW in jaar t (ultimo). Dit is volgens DNWB niet geheel correct, omdat hierdoor geen rekening wordt gehouden met een toe- of afname van de GAW gedurende het jaar. Als alternatief stelt DNWB voor om het gemiddelde van de ultimo-waarde van het voorgaande jaar ($t-1$) en het huidige jaar t te gebruiken in formule 8.

Reactie “Er moet rekening gehouden worden met ontwikkelingen in de GAW gedurende een jaar”

21. Allereerst merkt de Raad op dat er meerdere manieren zijn om de kapitaalkosten te berekenen die als boekhoudkundig juist kunnen worden bestempeld. De Raad heeft er voor gekozen om de kapitaalkosten te baseren op de ultimo-waarde van de GAW. Dit is al vanaf het begin van de regulering de bestaande praktijk geweest waar alle netbeheerders zich in konden vinden. Ook de

productiviteitsontwikkeling wordt gebaseerd op de kapitaalkosten die zijn gebaseerd op de ultimo-waarde van de GAW. Doordat zowel voor de bepaling van de productiviteitsontwikkeling als de bepaling van het efficiënte kostenniveau in het laatste jaar van de regulering de ultimo-waarde van de GAW wordt gebruikt, houdt de Raad rekening met de toe- of afname van de GAW in een bepaalde periode. De Raad ziet niet in waarom dit onjuist zou zijn en vindt het onwenselijk om van deze methode af te stappen.

22. De Raad merkt daarnaast op dat RENDO tegen het methodebesluit voor de derde reguleringsperiode regionale netbeheerder gas van 25 april 2008 met kenmerk 102449/167 (hierna: methodebesluit NG3R) hetzelfde punt heeft ingebracht. De uitspraak van het College voor Beroep van het bedrijfsleven (hierna: CBb) van 3 november 2009³ is voor de Raad een bevestiging van de beoordelingsvrijheid van de Raad om te kiezen voor het baseren van de kapitaalkosten op de GAW ultimo jaar *t*.

Conclusie "Er moet rekening gehouden worden met ontwikkelingen in de GAW gedurende een jaar"

23. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit

Zienswijze 5 "ORV-kosten waarop de productiviteitsverandering wordt toegepast"

24. RENDO merkt op dat de Raad in paragraaf 8.5.2 van het ontwerp-besluit aangeeft dat de productiviteitsverandering wordt toegepast voor het jaar 2009, inclusief de Objectiveerde Regionale Verschillen (hierna: ORV) waarvan de kosten door RNB's zijn te beïnvloeden. RENDO verzoekt de Raad toe te lichten op welke ORV wordt bedoeld.

Reactie "ORV-kosten waarop de productiviteitsverandering wordt toegepast"

25. De Raad heeft in paragraaf 8.5.2 aangegeven hoe in het algemeen wordt omgegaan met ORV-kosten die door regionale netbeheerders zijn te beïnvloeden. Op zulke kosten wordt namelijk de productiviteitsverandering toegepast. Specifiek voor het onderhavige besluit zijn er geen ORV-kosten die door regionale netbeheerders te beïnvloeden zijn. De Raad heeft dit in het definitieve besluit expliciet aangegeven.

Conclusie "ORV-kosten waarop de productiviteitsverandering wordt toegepast"

26. De zienswijze heeft geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit. De Raad heeft in het definitieve besluit in paragraaf 8.5.2 de algemene opmerking dat op ORV-kosten die door netbeheerders te beïnvloeden zijn de productiviteitsverandering wordt toegepast uitgebreid met de opmerking dat voor het onderhavige besluit geen ORV-kosten zijn die door regionale netbeheerders te beïnvloeden zijn.

Zienswijze 6 "Subsidies mogen niet worden afgetrokken van het investeringsbedrag"

27. DNWB merkt op dat subsidies van het investeringsbedrag worden afgetrokken. Hierdoor wordt het effect van een subsidie (deels) teniet gedaan. Dit kan strijdig zijn met het beoogde doel van de subsidie.

---

³ Uitspraak met kenmerk AW 08/370, 08/379, 08/382, 08/413 t/m 08/416, 08/418, 08/420 t/m 08/423 18400, LJN: BK1790.

Reactie “Subsidies mogen niet worden afgetrokken van het investeringsbedrag”

28. De Raad wijst op de Regulatorische Accounting Regels Gas (hierna: RAR), waarin duidelijk is vastgelegd dat van derden ontvangen bedragen, waaronder ook subsidies vallen, in mindering worden gebracht op de geactiveerde kosten⁴. Het in mindering brengen van een investeringssubsidie op het geïnvesteerde bedrag is een gangbare werkwijze (bijvoorbeeld ook onder IFRS). De Raad deelt de conclusie van DNWB niet, dat het effect van een subsidie op deze manier (deels) teniet wordt gedaan. DNWB onderbouwt overigens niet waarom dit volgens DNWB het geval zou zijn. De Raad interpreteert de zienswijze van DNWB als een wens om het subsidiebedrag niet af te trekken van het investeringsbedrag. Dit zou er toe leiden dat DNWB een dubbele dekking krijgt voor (een deel van) de investering: enerzijds middels de tarieven en anderzijds via de subsidie. De Raad meent dat een subsidie nooit bedoeld kan zijn om een meer dan redelijk rendement uit te keren aan een bedrijf.

Conclusie “Subsidies mogen niet worden afgetrokken van het investeringsbedrag”

29. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 7 “Doelmatigheidsprikkels zoals in markt met concurrentie niet zomaar te projecteren in reguleringssystematiek”

30. RENDO is van mening dat de prikkel voor doelmatig handelen zoals in een markt met concurrentie niet zonder meer geprojecteerd kan worden op de reguleringssystematiek. Ten eerste wordt in een normale markt de marktprijs bepaald op basis van vraag en aanbod, in plaats van een (ongebruikelijke) costplus benadering. Ten tweede leidt de wettelijke aansluit- en transportplicht in sommige gevallen tot investeringen die bedrijfseconomisch onrendabel zijn en, vanwege het socialiseringseffect in de tarieven, tot maatschappelijk onrendabele investeringen.

Reactie “Doelmatigheidsprikkels zoals in markt met concurrentie niet zomaar te projecteren in reguleringssystematiek”

31. RENDO geeft twee voorbeelden waarbij wordt geduid op omstandigheden die zich in een markt met concurrentie anders zouden voordoen dan in de reguleringssystematiek van de Raad. Realiteit is echter dat afnemers met een aansluiting op een bepaald gastransportnet zelf niet kunnen bepalen door welk bedrijf zij het transport willen laten verrichten. Zij zijn gebonden aan de netbeheerder die het gastransportnet beheert waar zij een aansluiting op hebben. Dat een markt met concurrentie zich hierdoor niet voordoet is voor de wetgever reden geweest om met Gaswet de regulering van de netbeheerders te verankeren en hiermee de netbeheerders een prikkel voor doelmatig handelen te geven. De Raad sluit aan bij de prikkel voor doelmatig handelen zoals in een markt met concurrentie zich zou voordoen voor zover dit volgt uit de wettelijke bepalingen.
32. Artikel 81 van de Gaswet draagt de Raad op de methode vast te stellen met inachtneming van het belang dat door middel van marktwerking ten behoeve van afnemers de doelmatigheid van de bedrijfsvoering en de meest doelmatige kwaliteit van het transport wordt bevorderd. Op basis hiervan sluit de Raad in de methode aan bij de prikkel voor doelmatig handelen zoals die zich in een markt met concurrentie zou voordoen. Het is daarom geenszins zo dat de Raad de omstandigheden van de gereguleerde netbeheerders negeert en zonder meer marktomstandigheden als in een markt met concurrentie projecteert in de reguleringssystematiek. Zo zijn de WACC, de kostenrealisaties en de productiviteitsverandering gebaseerd op realisaties bij (representatieve) gereguleerde

---

⁴ Zie randnummer 97 van de RAR op www.energiekamer.nl

netbeheerders. Alle afwegingen bij het besluit zijn zorgvuldig tot stand gekomen. De reguleringssystematiek zoals neergelegd in onderhavig besluit sluit, binnen de kaders van de wettelijke bepalingen, aan bij enerzijds wetenschappelijke literatuur over regulering en anderzijds bij de praktijk van de netbeheerders. De Raad verwijst tot slot naar de uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (hierna: CBB) van 3 november 2009, waarbij het CBB de basis van de reguleringssystematiek in stand laat. De Raad bouwt met het ontwerp-besluit en onderhavig besluit voort op de basis van het methodebesluit NG3R.

33. Tot slot merkt de Raad op dat RENDO niet aangeeft wat zij in het onderhavig besluit naar aanleiding van haar zienswijze gewijzigd wil zien in de reguleringssystematiek.
34. Kortom, de Raad is van mening dat de basis van de reguleringssystematiek, inclusief de implementatie van de doelmatigheidspririkkels, voldoet aan de wettelijke bepalingen. Daarnaast acht de Raad de gemaakte keuzes redelijk en in lijn met wetenschappelijke literatuur en de praktijk van de netbeheerders.

Conclusie “Doelmatigheidspririkkels zoals in markt met concurrentie niet zomaar te projecteren in reguleringssystematiek”

35. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 8 “Inachtneming belangen genoemd in artikel 12f van de Gaswet”

36. RENDO merkt op dat binnen het ontwerp-besluit het belang van de bevordering van doelmatig handelen van netgebruikers, zoals geformuleerd in artikel 12f, eerste lid, onderdeel d, van de Gaswet niet wordt geadresseerd.

Reactie “Inachtneming belangen genoemd in artikel 12f van de Gaswet”

37. RENDO miskent dat artikel 12f, eerste lid, onderdeel d, van de Gaswet niet ziet op het methodebesluit, maar op de tariefstructuren en voorwaarden als bedoeld in de artikelen 12a en 12b Gaswet. De Raad zal hier dan ook in het onderhavig besluit niet verder op ingaan.

Conclusie “Inachtneming belangen genoemd in artikel 12f van de Gaswet”

38. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 9 “Toelichting bij kostenveroorzakingsprincipe”

39. RENDO is van mening dat het kostenveroorzakingsprincipe onderbelicht is, terwijl dit een belangrijk aspect is gelet op de wetsgeschiedenis en vanuit het oogpunt van het gelijke speelveld. RENDO wil weten wat de Raad verstaat onder het kostenveroorzakingsprincipe, mede in relatie tot het gelijke speelveld.

Reactie “Toelichting bij kostenveroorzakingsprincipe”

40. De Raad acht het volgende verband tussen het kostenveroorzakingsprincipe en het gelijke speelveld van belang. Het gelijke speelveld wordt op basis van de samengestelde output bepaald, waarbij de tarieven van de netbeheerders de weging bij de samengestelde output vormen. Dat deze tarieven kostengeoriënteerd dienen te zijn volgt uit artikel 81b, eerste lid, onderdeel a, van de Gaswet. Hieruit blijkt dat een uitgangspunt bij het tarievenvoorstel van de netbeheerders is dat de kosten worden toegerekend aan de tariefdragers betreffende de diensten die deze kosten veroorzaken. Onder het

kostenveroorzakingsprincipe wordt daarom verstaan dat kosten zo veel mogelijk worden neergelegd daar waar ze worden veroorzaakt. De relatie die dit met het gelijke speelveld heeft is dat voor de gelijkheid van de inkomsten van netbeheerders het van belang is dat de kosten die worden gerelateerd aan afnemers, en tot uitdrukking komen in de tarieven, ook zo veel mogelijk door deze afnemers worden veroorzaakt. De Raad is van oordeel dat, gelet op dit verband bij de bepaling van de samengestelde output, in dit methodebesluit voldoende recht wordt gedaan aan het kostenveroorzakingsprincipe.

41. Het is voor de Raad niet duidelijk welk specifiek onderdeel van de methode RENDO op basis van deze zienswijze gewijzigd zou willen zien. De Raad acht bovenstaande toelichting voldoende en is van mening dat er geen wijziging van het methodebesluit nodig is.

Conclusie "Toelichting bij kostenveroorzakingsprincipe"

42. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 10 "Toelichting criteria bij toepassing van correctiebevoegdheid"

43. RENDO acht het van belang dat duidelijk is in welke situaties de Raad wel of niet haar correctiebevoegdheid toe zal passen. Uit het oogpunt van transparantie vindt RENDO het wenselijk dat de Raad, door aan te geven welke objectieve criteria hij hanteert, een nadere uitwerking van haar correctiebevoegdheid opneemt in het methodebesluit.

Reactie "Toelichting criteria bij toepassing van correctiebevoegdheid"

44. Primair is het corrigeren van tarieven op grond van artikel 81c, tweede lid, van de Gaswet gelegen in de tariefbesluiten, waarbij de Raad op grond van artikel 81c, eerste lid, van de Gaswet jaarlijks tarieven vaststelt. De Raad heeft met betrekking tot het corrigeren van de tarieven discretionaire bevoegdheid. Juist vanwege de mogelijkheid dat aanvankelijk niet bekend is wat de aard van een tariefcorrectie kan zijn, acht de Raad het niet wenselijk om een limitatieve lijst van criteria op te nemen wanneer de Raad al dan niet een nacalculatie toe zal passen. De Raad houdt zich er bij tariefcorrecties uiteraard aan om correcties van tarieven goed te motiveren.

Conclusie "Toelichting criteria bij toepassing van correctiebevoegdheid"

45. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

3.2 Aanmerkelijke investeringen

46. In deze paragraaf gaat de Raad in op de zienswijzen die zijn ingediend met betrekking tot de aanmerkelijke investeringen.

Zienswijze 11 "Relatie tussen Aanmerkelijke Investeringen en maatstaf concurrentie"

47. Liander is van mening dat in het ontwerp-besluit duidelijker omschreven zou moeten zijn hoe de Raad omgaat met een geaccordeerde aanmerkelijke investering. Liander geeft aan dat het instrument van aanmerkelijke investeringen op gespannen voet staat met de methode, omdat bij een aanmerkelijke investering daadwerkelijke kosten worden vergoed, terwijl de methode zelf inkomsten verdeelt op basis van prestatie. Liander vraagt derhalve verduidelijking van de relatie van de aanmerkelijke investeringen met het principe van maatstafregulering.

Reactie “Relatie tussen Aanmerkelijke Investerings en maatstafconcurrentie”

48. De toekenning van een aanmerkelijke investering kan leiden tot extra tariefruimte gedurende de reguleringsperiode. Deze extra tariefruimte is afhankelijk van de hoogte van het investeringsbedrag en de verwachte extra inkomsten ten gevolge van de investering. Het instrument heeft geen gevolg voor het besluit, omdat de investering in een volgende periode op de gebruikelijke manier in de maatstaf belandt. De Raad merkt op dat met de inwerkingtreding van wetsvoorstel 31 904 het instrument van aanmerkelijke investeringen komt te vervallen. Hiervoor zal een ander instrument in de plaats komen dat de mogelijkheid biedt extra tariefruimte te vragen voor uitbreidingsinvesteringen. De Raad is van mening dat het instrument van aanmerkelijke investeringen geen invloed heeft op het onderhavige besluit om redenen zoals hiervoor beschreven.

Conclusie “Relatie tussen Aanmerkelijke Investerings en maatstafconcurrentie”

49. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 12 “Aanpassing Beleidsregel Aanmerkelijke Investerings”

50. DNWB, Liander en Stedin zijn van mening dat de beleidsregel voor aanmerkelijke investeringen aangepast zou moeten worden.
51. DNWB ziet het instrument van aanmerkelijke investeringen als een oplossing voor ontstane lacunes in investeringen. DNWB pleit derhalve voor het voortvarend oppakken van de aanpassing van de beleidsregel en het zorgvuldig invoeren van de aanpassing. DNWB spoort de Raad aan het instrument vaker en in een zo vroeg mogelijk stadium in te zetten.
52. Liander geeft aan dat de aanpassing van de beleidsregel gericht moet zijn op investeringen voor 'bijzondere en aanmerkelijke discontinue zaken' als gevolg van bijvoorbeeld de energietransitie, en niet noodzakelijk voor het 'timingsissue', omdat dit opgelost kan worden via het 'forward looking' vaststellen van de productiviteitsverandering voor kapitaalkosten (zie zienswijze 32).
53. Stedin pleit ten slotte voor een beleidsregel met minder strikte normen en transparante criteria. Stedin is voorstander van een aanpassing omdat er een samenhang bestaat tussen artikel 81, eerste lid en artikel 81b, tweede lid, van de Gaswet, wat betekent dat aanmerkelijke investeringen die niet via het besluit worden vergoed, via het instrument van aanmerkelijke investeringen moeten worden vergoed. Tevens is het instrument van aanmerkelijke investeringen een goede en noodzakelijke aanvulling op de huidige maatstafregulering met het oog op de grote veranderingen in de infrastructuur ten behoeve van de energietransitie.

Reactie “Aanpassing Beleidsregel Aanmerkelijke Investerings”

54. De Raad heeft in het visiedocument dat hij naar aanleiding van het investeringsonderzoek (paragraaf 6.3 van het ontwerp-besluit) heeft gepubliceerd, aangegeven dat het belangrijk is onderzoek te doen naar het vergroten van de flexibiliteit van de regulering. Eén van de mogelijke middelen die de Raad hiervoor in het visiedocument oppert is het instrument voor uitzonderlijke en aanmerkelijke investeringen. De Raad geeft vervolgens aan dat hij, in samenwerking met EZ, zal onderzoeken in hoeverre het huidige kader en de toekomstige wetswijziging de ruimte bieden om via dit of een ander instrument de flexibiliteit in de regulering te vergroten. Uit het onderzoek concludeert de Raad dat (1) met de toekomstige wetswijziging het instrument van aanmerkelijke investeringen vervalt en

vervangen wordt door een instrument voor uitbreidingsinvesteringen, dat (2) het instrument van aanmerkelijke investeringen in tegenstelling tot het instrument voor uitbreidingsinvesteringen bedoeld is voor uitzonderlijke en aanmerkelijke investeringen en dat (3) de invulling van het thans geldende criterium 'uitzonderlijk en aanmerkelijk' in de Beleidsregel Aanmerkelijke Investeringen in lijn is met de bedoeling van de wetgever. De Raad zal derhalve de Beleidsregel Aanmerkelijke Investeringen niet aanpassen. De Raad heeft dit reeds besproken in een klankbordgroep op 16 juni 2010 in het kader van het opstellen van beleidsregels voor uitbreidingsinvesteringen als bedoeld in wetsvoorstel 31 904.

55. De Raad deelt de zienswijze van Stedin dat aanmerkelijke investeringen die niet via het besluit worden vergoed, via het instrument van aanmerkelijke investeringen moeten worden vergoed. Indien Stedin bedoeld heeft dat alle investeringen (dus niet alleen aanmerkelijke⁵) die niet via het besluit worden vergoed, via het instrument van aanmerkelijke investeringen moeten worden vergoed, dan deelt de Raad de zienswijze van Stedin niet. De Raad is van oordeel dat alleen aanmerkelijke investeringen die niet via het besluit worden vergoed, via het instrument van aanmerkelijke investeringen moeten worden vergoed. De Raad komt dit standpunt gelet op de tekst van de wet, welke expliciet stelt dat alleen uitzonderlijke en aanmerkelijke investeringen in aanmerking komen voor vergoeding middels het instrument van de aanmerkelijke investeringen. Overigens merkt de Raad op dat de hierboven vermelde zienswijzen van DNWB, Liander en Stedin niet vragen om aanpassing van het ontwerp-besluit, maar om een aanpassing van de Beleidsregel Aanmerkelijke investeringen en in zoverre niet het ontwerp-besluit, maar deze beleidsregel betreffen.

Conclusie “Aanpassing Beleidsregel Aanmerkelijke Investeringen”

56. De zienswijzen hebben niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

---

⁵ Dit zou geconcludeerd kunnen worden uit haar zienswijze op het ontwerp-methodebesluit NE5R, waarbij niet gesproken wordt over “aanmerkelijke investeringen die niet via het methodebesluit worden vergoed”, maar over “(aanmerkelijke) investeringen die niet via het methodebesluit worden vergoed”.

4 Methode tot vaststelling van de x -factor

57. In dit onderdeel behandelt de Raad de zienswijzen die relevant zijn voor het hoofdstuk over de methode tot vaststelling van de x -factor. Deze zienswijzen gaan over de standaardisatie van prestaties (zie paragraaf 4.1), de gasaansluitdienst (zie paragraaf 4.2) en de eindinkomsten (zie paragraaf 4.3).

4.1 *Standaardisatie van prestaties*

58. In deze paragraaf gaat de Raad in op de zienswijzen die zijn ingediend bij het onderdeel van de reguleringsystematiek dat ziet op de standaardisatie van prestaties (paragraaf 8.2 uit het ontwerpbesluit). Daarbij heeft de Raad onderscheid gemaakt naar de zienswijzen met betrekking tot het redelijk rendement (zie paragraaf 4.1.1) en de zienswijzen met betrekking tot de samengestelde output (zie paragraaf 4.1.2).

4.1.1 **Redelijk rendement**

59. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op het redelijk rendement (hierna ook wel: WACC). De Raad heeft door Reckon LLP (hierna: Reckon) een “second opinion” laten uitvoeren naar de wijze van bepaling en de hoogte van de WACC. Reckon gaat tevens in op de zienswijzen van de belanghebbenden. Het rapport van Reckon zal gelijktijdig met dit besluit worden gepubliceerd.

Zienswijze 13 “De WACC dient te worden opgehoogd vanwege regulatorisch risico”

60. DNWB is van mening dat de Raad een vergoeding dient op te nemen binnen de WACC voor het afdekken van het risico van te laat vergoeden van ORV-kosten en het onterecht niet erkennen van een ORV. Dit is volgens DNWB een asymmetrisch regulatorisch risico.
61. RENDO is van mening dat de wettelijke aansluit- en transportplicht in sommige gevallen leidt tot investeringen die bedrijfseconomisch onrendabel zijn voor de netbeheerders. Het is volgens RENDO niet vanzelfsprekend dat netbeheerders hierdoor in gelijke mate worden getroffen. Hierdoor creëert de wet- en regelgeving extra risico's. Dergelijke risico's zouden tot uitdrukking moeten komen in de WACC.
62. RENDO is tevens van mening dat met een opslag voor reguleringsrisico een specifieke voorziening in het methodebesluit voor de misschatting van de productiviteitsverandering achterwege kan blijven.

Reactie “De WACC dient te worden opgehoogd vanwege regulatorisch risico”

63. De Raad constateert dat DNWB en RENDO, overigens op grond van verschillende redenen, van mening zijn dat de WACC dient te worden opgehoogd voor risico's voortvloeiend uit het regulatorische kader. De Raad is ervan overtuigd dat hij voldoende rekening heeft gehouden met de

eventuele risico's die uit regulering voortvloeien. De Raad ziet dan ook geen aanleiding om een opslag voor regulatorisch risico toe te voegen. Hieronder gaat de Raad hier nader op in.

64. De vergelijkingsgroep die wordt gebruikt voor de berekening van de bèta bestaat uit gereguleerde bedrijven. In het rapport van de Erasmus Universiteit Rotterdam en Boer en Croon⁶ wordt met betrekking tot de vergelijkingsgroep voor de bepaling van de WACC in het methodebesluit NG3R gesteld dat:
- “De ondernemingen binnen de vergelijkingsgroep van de Bèta zijn ook aan regulering onderhevig. De eventuele risico's die voortvloeien uit regulering zijn daarom meegenomen in de berekening van de Bèta.”*
- De Raad concludeert dat ook de bedrijven uit de vergelijkingsgroep zoals gehanteerd in onderhavig besluit worden gereguleerd. Bij de vaststelling van de WACC is daarom al rekening gehouden met reguleringsrisico. De Raad is daarom van mening dat het regulatorisch risico op deze wijze wordt geadresseerd.
65. Daarnaast wijst de Raad op het feit dat voor de vergelijkingsgroep is vastgesteld welk rendement in het economisch verkeer gebruikelijk is. Het risico van de Nederlandse netbeheerders is vergelijkbaar met dat van de vergelijkingsgroep. De WACC die Oxera (2010)⁷ heeft vastgesteld is, gegeven het risico van de Nederlandse netbeheerders, het rendement dat gebruikelijk is in het economisch verkeer. Een opslag op dit rendement is daarom ongegrond, immers er zou dan sprake zijn van een rendement dat hoger is dan in het economisch verkeer gebruikelijk is. Dit is juist hetgeen dat de Raad moet voorkomen met zijn regulering.
66. De regulering waaraan de netbeheerders onderhevig zijn, is naar het oordeel van de Raad bovendien stabiel. Dit wordt onderschreven door credit rating agencies. Zo kwalificeert credit rating agency Moody's in rapporten over de credit rating van Alliander⁸ de regulering als:
- “the well-defined, transparent, but strongly cost-efficient-oriented Dutch regulatory framework”. En: “All the above-described assumptions need to be accompanied by continuation of the currently well defined and relatively benign regulatory framework that will allow the company to earn sufficient revenues and return on its regulated asset base to cover expected capital investments”*
- Ook in het rapport van de Erasmus Universiteit Rotterdam en Boer en Croon wordt gesteld dat:
- “De Credit Rating Agencies stellen, ondanks de veranderingen in de reguleringsmethodologie, dat de regulering in Nederland volledig ontwikkeld, voorspelbaar, en stabiel is”*
- De stabiele regulering biedt zekerheid aan investeerders. De Raad concludeert hieruit dat regulering naast mogelijke risico's ook een risicodempend effect heeft.
67. Met betrekking tot het door DNWB beschreven risico bij ORV's concludeert de Raad dat DNWB niet aannemelijk kan maken dat de regionale netbeheerders een hoger regulatorisch risico hebben dan de bedrijven in de vergelijkingsgroep. Peckon schrijft hierover:

---

⁶ Erasmus Universiteit Rotterdam en Boer en Croon, Syntheserapport validatie vermogenskostenvergoeding regionale netbeheerders gas, Rotterdam 16 april 2008.

⁷ Oxera Consulting Ltd, Updating the WACC for energy networks. Methodology paper. Prepared for Energiekamer, 2 februari 2010. Hierna: Oxera (2010).

⁸ In http://www.alliander.com/nl/sc/Images/Moody's%20March%202010_tcm299-180005.pdf en http://www.alliander.com/nl/sc/Images/Moody's%20rating%20action%202%20april%202009_tcm299-163178.pdf

“In order for this regulatory risk to justify an increased WACC in compensation, there must be evidence that the comparators used within the calculation of the WACC, for example for the calculation of the beta parameter, do indeed face a lower level of regulatory risk. To put it another way, it must be shown that an allowance for this fact has not already been made within the comparison groups used in the WACC calculation process. Delta does not establish this.”

68. Voor zover DNWB stelt dat het risico met betrekking tot het niet of laat erkennen van ORV's voor netbeheerders verschilt, merkt de Raad het volgende op. Een opslag op de generieke WACC is niet het juiste middel om voor dergelijke verschillen te compenseren. Een opslag op de generieke WACC leidt immers tot hogere inkomsten (en hogere tarieven) voor alle netbeheerders en niet slechts voor een specifieke netbeheerder. Een algemene opslag op de voor alle netbeheerders geldende WACC is daarom niet gerechtvaardigd.
69. Naast de argumenten die zijn aangevoerd in randnummers 64 tot en met 66, is de Raad met betrekking tot de wettelijke aansluit- en transportplicht, van oordeel dat het eventuele risico dat de aansluitplicht veroorzaakt al wordt vergoed in de maatstaf. Sectorbreed worden immers alle kosten vergoed doordat de maatstaf uitgaat van de sectorgemiddelde kosten. De netbeheerders worden op deze manier in staat gesteld om het redelijke rendement te behalen.
70. RENDO stelt dat niet aannemelijk is dat alle netbeheerders in gelijke mate worden getroffen door de wettelijke aansluit- en transportplicht. De Raad constateert dat RENDO dit niet nader onderbouwt. Mocht het wel het geval zijn dat sommige netbeheerders meer moeten investeren als gevolg van de aansluitplicht, dan is een opslag op de generieke WACC niet het juiste middel om voor dergelijke verschillen te compenseren. Een opslag op de generieke WACC leidt immers tot hogere inkomsten (en hogere tarieven) voor alle netbeheerders en niet slechts voor de netbeheerder met hogere kosten. Om tarieven kostengeoriënteerd te houden, zou een ORV meer voor de hand liggen, mocht er inderdaad sprake zijn van een structureel objectief regionaal verschil. Een algemene opslag op de voor alle netbeheerders geldende WACC is daarom niet gerechtvaardigd.
71. Naast de argumenten die zijn aangevoerd in randnummers 64 tot en met 66, is de Raad, met betrekking tot de productiviteitsverandering, van oordeel dat het onderhevig zijn aan mee- en tegenvallers een gebruikelijk risico is voor zowel ondernemingen in het economisch verkeer, als voor de bedrijven uit de vergelijkingsgroep. RENDO maakt ook niet aannemelijk dat de regionale netbeheerders een hoger regulatorisch risico hebben dan de bedrijven in de vergelijkingsgroep. Een correctie in de WACC is om deze reden onnodig.
72. De Raad komt – gelet op de voorgaande randnummers – tot de conclusie dat er voldoende rekening is gehouden met de eventuele risico's die uit regulering voortvloeien. Hij ziet dan ook geen reden om het ontwerp-besluit op dit punt te wijzigen.

Conclusie “De WACC dient te worden opgehoogd vanwege regulatorisch risico”

73. De zienswijzen hebben niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 14 “De inflatie dient geactualiseerd te worden”

74. RENDO is van mening dat de inflatie parameter bij ommissie slechts gedeeltelijk geactualiseerd is, en dat het wenselijk zou zijn als de referentieperiodes van de risicovrije rente en de inflatie parallel zouden lopen.

Reactie “De inflatie dient geactualiseerd te worden”

75. In het rapport van Oxera (2010) is de historische inflatie bepaald aan de hand van een referentieperiode tot en met mei 2009. Voor de nominale rente is een referentieperiode tot en met december 2009 meegenomen. Naar de mening van de Raad merkt RENDO terecht op dat de referentieperiode van de historische inflatie en de risicovrije rente overeen horen te komen. Dit leidt tot een verlaging van de inflatie parameter, wat doorwerkt als een verhoging van de WACC.
76. Reckon gaat tevens in op de gehanteerde referentieperiode voor de historische inflatie:
“As Rendo points out, Oxera is using out-of-date data in table 2.5: annual figures relate to a period from June to May even though the table was prepared in or after December 2009.”
Reckon adviseert om de historische referentieperiode voor inflatie aan te passen aan de historische referentieperiode van de risicovrije rente. Uit deze wijziging komen de volgende waarden met betrekking tot de inflatieparameter voort:

	2005 actual	2006 actual	2007 actual	2008 actual	2009 actual	2010 forecast	Average
Two-year estimate				2.5	1.2	1.0	1.6
Five-year estimate	1.6	1.3	1.5	2.5	1.3	1.0	1.5

77. Kortom, de Raad wijzigt de referentieperiode van de historische inflatie voor de bepaling van de inflatieparameter.

Conclusie “De inflatie dient geactualiseerd te worden”

78. De zienswijze heeft geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit. Deze wijziging heeft tot gevolg dat de inflatieparameter wordt bijgesteld op een bandbreedte van 1,5% tot 1,6%. De Raad past dit aan in het besluit en bijlage 2 daarvan. De WACC bedraagt na aanpassing van de inflatie 6,2%.

Zienswijze 15 “Vaststellen WACC op middelpunt bandbreedte onjuist, WACC moet worden aangepast voor bedrijfsspecifieke risico's”

79. RENDO vraagt toelichting op de stelling van de Raad dat het aanpassen van de WACC voor (bedrijfs)specifieke risico's van de energiesector in Nederland in strijd is met de doelstellingen van de wetgever, omdat dit leidt tot hoger dan marktconforme inkomsten. RENDO acht elke waarde voor de parameters van de WACC en de WACC zelf onder de bovenkant van de bandbreedte als conform de doelstelling van de wetgever. Een WACC van 6,5% is daarmee niet onredelijk.

Reactie “Vaststellen WACC op middelpunt bandbreedte onjuist, WACC moet worden aangepast voor bedrijfsspecifieke risico's”

80. De Raad deelt de mening van RENDO dat de WACC moet worden aangepast voor bedrijfsspecifieke risico's niet. De Raad licht dit hieronder nader toe.
81. Het aanpassen van de WACC voor bedrijfsspecifieke risico's is niet nodig, omdat deze risico's door het aanhouden van een voldoende gespreide beleggingsportefeuille kunnen worden gediversifieerd. Hierdoor is het toekennen van een opslag op de WACC voor bedrijfsspecifieke risico's niet gerechtvaardigd. Aanpassing van de WACC op dit punt acht de Raad ongewenst. Het wel aanpassen van de WACC voor bedrijfsspecifieke risico's leidt tot een hoger dan marktconform rendement.
82. Daarnaast merkt de Raad op dat de WACC is bedoeld als maatstaf voor het rendement dat in het economisch verkeer gebruikelijk is. Het is derhalve een algemene norm voor het rendement voor netbeheerders; de regulering gaat uit van dit normrendement. Het is niet de bedoeling van de regulering om netbeheerders een rendement te garanderen dat exact past bij de bedrijfsspecifieke omstandigheden en risico's die voortvloeien uit managementkeuzes. Juist door een algemeen normrendement te hanteren prikkelt de Raad de netbeheerder om zijn specifieke risico's op doelmatige wijze af te dekken.
83. De Raad kiest ervoor om het midden van de bandbreedte als redelijk rendement te hanteren. Door het gebruik van bandbreedtes acht de Raad de schatting voldoende conservatief. Het vaststellen van de WACC aan de bovenkant van de bandbreedte veronderstelt dat alle opwaartse risico's met betrekking tot de individuele parameters zich tegelijk voordoen. Dat is echter minder aannemelijk dan dat opwaartse en neerwaartse risico's van de verschillende parameters elkaar deels zullen neutraliseren.
84. De Raad ziet het als ongewenst om een waarde te hanteren die hoger is dan het middelpunt van de bandbreedte van de WACC. De Raad moet immers een balans vinden tussen een WACC die enerzijds voldoende is voor de netbeheerders om de nodige investeringen in het netwerk terug te kunnen verdienen en die anderzijds afnemers niet te veel laat betalen voor de geleverde diensten.
85. RENDO stelt dat elke waarde binnen de bandbreedte van de WACC redelijk is. Reckon merkt hierover het volgende op:
“Rendo does not provide any argument against Energiekamer's choice of estimate within the range, merely pointing out that since 6.5 per cent is in the range then it could not be proven that 6.5 per cent did not constitute a market return. Whilst this is true, it does not provide any reason why 6.5 per cent is a superior estimate to Energiekamer's WACC estimate.”
De Raad constateert hiermee dat RENDO ook op basis van haar eigen stelling niet kan concluderen dat het hanteren van het middelpunt van de bandbreedte voor de WACC onredelijk is.
86. Tot slot merkt de Raad op dat het vaststellen van de WACC op een punt binnen de bandbreedte reeds in het methodebesluit NG3R een onderwerp van discussie was. Het CBb heeft in zijn uitspraak van 3 november 2009 de beroepsgronden over het vaststellen van de WACC anders dan op het middelpunt van de bandbreedte van de WACC ongegrond verklaard.

87. Kortom, de Raad is van mening dat het aanpassen van de WACC voor (bedrijfs)specifieke risico's van de energiesector in Nederland in strijd is met de doelstellingen van de wetgever. De Raad acht het vaststellen van de WACC op het middelpunt van de bandbreedte voldoende gemotiveerd en redelijk.

Conclusie "Vaststellen WACC op middelpunt bandbreedte onjuist, WACC moet worden aangepast voor bedrijfsspecifieke risico's"

88. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

4.1.2 Samengestelde output

89. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op samengestelde output. De Raad maakt hierbij onderscheid naar zienswijzen met betrekking tot algemene punten met betrekking tot de samengestelde output (zie paragraaf 4.1.2.1) en de Extra Hoge Druk netten (hierna: EHD netten) (zie paragraaf 4.1.2.2).

4.1.2.1 Samengestelde output – algemeen

90. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op de algemene punten van de samengestelde output.

Zienswijze 16 "Prestaties kunnen niet gelijk worden gesteld aan output"

91. RENDO geeft aan dat de Raad in het ontwerp-besluit prestaties gelijkstelt aan output. RENDO meent dat dit niet hetzelfde is, maar dat output op zijn best een benadering is voor prestaties, met een beperkte interpretatie van prestatie.

Reactie "Prestaties kunnen niet gelijk worden gesteld aan output"

92. De Raad merkt op dat in paragraaf 8.2.3 van het ontwerp-besluit duidelijk wordt uitgelegd dat de Raad de term 'samengestelde output' gebruikt 'als een eenduidige norm voor de prestaties van de netbeheerders'. RENDO geeft niet aan wat RENDO gewijzigd zou willen zien ten opzichte van het ontwerp-besluit. De Raad neemt de opmerking van RENDO voor kennisgeving aan en ziet geen noodzaak, gelet op het voorgaande, om het onderhavige besluit op dit punt te wijzigen. De Raad is van mening dat de uitleg in paragraaf 8.2.3 van het ontwerp-besluit afdoende is.

Conclusie "Prestaties kunnen niet gelijk worden gesteld aan output"

93. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit

Zienswijze 17 "Reken capaciteit voor kleinverbruikers en capaciteitstarief"

94. RENDO, Liander, Stedin en Enexis hebben opmerkingen geplaatst bij het gebruik van de reken capaciteiten voor kleinverbruikers voor de bepaling van de samengestelde output.
95. RENDO onderschrijft het standpunt van de Raad dat capaciteit een betere kostenoriëntatie kent dan tarieven op basis van temperatuurgevoelig verbruik in m3. RENDO heeft echter een probleem met het ongecorrigeerd toepassen van de reken capaciteiten als basis voor de output. Het hanteren van

het capaciteitsstarief met forfaitaire waarden knelt met de werkelijke prestatie van de netbeheerders, omdat de werkelijke capaciteitsprestaties tussen netbeheerders verschillen. Het zonder meer toepassen van het capaciteitsstarief zal leiden tot een onterechte herverdeling van de samengestelde output tussen netbeheerders. Binnen de staffelingen kunnen de gemiddelde prestaties per netbeheerder (afhankelijk van ontwerpcapaciteit/verbruik) afwijken, bijvoorbeeld omdat, zoals bij RENDO, meer grotere vrijstaande woningen voorkomen dan bij andere netbeheerders in meer stedelijke gebieden. Daarom verzoekt RENDO de Raad een correctiefactor per netbeheerder toe te passen, waarbij rekening wordt gehouden met het gemiddelde standaardjaarverbruik per afnemerscategorie. RENDO is van mening dat de Raad de wettelijke ruimte heeft om zo'n correctie toe te passen op de tariefdragers om te gebruiken voor het meten van prestaties, zoals de Raad voorheen ook deed bij het toepassen van de graaddagencorrectie.

96. Liander kan zich vinden in de keuze van de Raad om de samengestelde output te baseren op het capaciteitsstarief. Liander is van mening dat door de invoering van het capaciteitsstarief op een adequatere wijze invulling wordt gegeven aan het kostenveroorzakingsbeginsel. Anderzijds acht Liander nuancering op zijn plaats, omdat, vooralsnog bij gemis aan werkelijke capaciteitsmeting, gebruik wordt gemaakt van rekencapaciteiten waarbij de deelmarkt t/m 10 m³/h is opgesplitst in drie deelmarkten. Liander voorziet dat na de invoering van de slimme meter nog verbetering/verfijning van dit systeem zal kunnen plaatsvinden.
97. Stedin is het om twee redenen eens met de Raad om de samengestelde output niet langer te baseren op verbruik maar op capaciteit. Allereerst is Stedin van mening dat de Raad de verplichting heeft om de samengestelde output te baseren op capaciteit omdat uit de wet volgt dat de Raad de samengestelde output moet baseren op de tariefdragers. Daarnaast vindt Stedin dat de kosten voor het aanleggen, beheren en onderhouden van gasnetten voornamelijk gerelateerd zijn aan de beschikbaar gestelde capaciteit en in veel mindere mate gerelateerd zijn aan verbruik.
98. Enexis meent dat de uniforme, forfaitaire rekencapaciteit van kleinverbruikers is ingevoerd ten behoeve van eenvoudige facturatie en niets zegt over de werkelijk benutte capaciteit van deze groep aangeslotenen. Wanneer de Raad deze rekencapaciteit gebruikt als maat voor de prestatie van netbeheerders, gaat de Raad geheel voorbij aan het feit dat er tussen netbeheerders verschillen (kunnen) bestaan in werkelijke benutting van capaciteit door kleinverbruikers. Deze werkelijk benutte capaciteit wordt bij kleinverbruikers niet gemeten, maar het kan empirisch worden aangetoond dat het verbruik van deze klanten een goede proxy is voor de werkelijk benutte capaciteit. Enexis heeft het afgelopen jaar als pilot voor elektriciteit een groot aantal slimme meters geplaatst bij verschillende afnemers. Analyse van de data bevestigt naar het oordeel van Enexis dat een hoger verbruik (m³) ook daadwerkelijk leidt tot een hogere maximale benutting (m³ per uur) en daarmee tot een hogere benutting van het gastransportnet.
99. Enexis meent dat de Raad, bij het bepalen van de samengestelde output per netbeheerder, rekening moet houden met de verschillen in werkelijk benutte capaciteit tussen netbeheerders. Dit kan op een praktische manier, door per afnemerscategorie het verbruik per aansluiting te berekenen en de verschillen ten opzichte van het gemiddelde te verdisconteren in de rekencapaciteiten van de verschillende netbeheerders.

Reactie “Rekencapaciteit voor kleinverbruikers en capaciteitstarief”

100. De Raad is van oordeel dat het uitgangspunt dat capaciteit een betere kostenoriëntatie kent dan verbruik breed gedragen wordt. Dit wordt ondersteund door het feit dat Netbeheer Nederland zelf met een voorstel is gekomen om de TarievenCode Gas te wijzigen⁹, waarin Netbeheer Nederland aangeeft dat *“een capaciteitstarief voor het gebruik van het net beter aansluit bij het kostenveroorzakingsbeginsel dan een volumeafhankelijk tarief.”*
101. Voor kleinverbruikers is in de TarievenCode Gas vastgesteld welke rekencapaciteiten door de netbeheerders gebruikt moeten worden voor de verschillende afnemerscategorieën. Deze rekencapaciteiten zijn door de netbeheerders zelf voorgesteld. De Raad mag er dan ook op vertrouwen dat deze indeling voldoende representatief is om de tarieven voor kleinverbruikers op te baseren. Wanneer de indeling goed genoeg is om kostengeoriënteerde tarieven op te baseren, is deze volgens de Raad ook voldoende representatief om de prestaties van netbeheerders te meten in de samengestelde output.
102. De Raad heeft het voorstel van Enexis om niet de (forfaitaire) rekencapaciteiten te hanteren, maar (een correctie op de rekencapaciteiten op basis van) verbruikvolumes getoetst bij een onafhankelijk expert (KIWA¹⁰). KIWA verwacht dat de te realiseren accuraatheid (“eerlijkheid”) van de samengestelde output niet wezenlijk beter wordt als niet een forfaitaire rekencapaciteit per aansluiting wordt gehanteerd, maar een van het gemiddelde verbruik afhankelijke capaciteit. Volgens KIWA zijn er vooralsnog onvoldoende aanwijzingen ter rechtvaardiging van de implementatie van de methode die Enexis voorstelt. KIWA concludeert eveneens dat er een substantiële aanvulling zowel in data als in analyse nodig is om een (mede) op verbruik gebaseerde bepalingwijze van de samengestelde output te rechtvaardigen. De Raad deelt deze conclusies van KIWA.
103. De Raad kan zich vinden in het standpunt van Liander en de suggestie van KIWA, dat wanneer meer informatie beschikbaar komt over de capaciteit van kleinverbruikers, bijvoorbeeld door de invoering van slimme meters, bezien kan worden of er aanleiding bestaat tot een verfijning van de indeling van de rekencapaciteiten. De Raad merkt hierbij ten overvloede op dat de netbeheerders gezamenlijk met een voorstel tot wijziging van de TarievenCode Gas tot verfijning van de indeling van de rekencapaciteiten kunnen komen.
104. Zolang deze informatie niet beschikbaar is zal de Raad, in lijn met vorige reguleringsperiodes, de indeling uit de TarievenCode Gas gebruiken om de prestaties van de netbeheerders te meten.
105. RENDO en Enexis stellen beide dat de indeling van rekencapaciteiten wellicht verfijnd kan worden, bijvoorbeeld door gebruik te maken van het gemiddelde verbruik van afnemers binnen een bepaalde afnemerscategorie. De Raad bestrijdt niet dat dit (juridisch) mogelijk zou kunnen zijn. Enexis en RENDO tonen echter niet aan dat een gemiddeld hoger of lager verbruik binnen een afnemerscategorie tot hogere of lagere kosten leidt en dat deze verfijning dus nodig is om de gemeten prestatie meer kostengeoriënteerd te maken. De reden van invoering van het capaciteitstarief is nu juist dat de kosten van het netwerk grotendeels samenhangen met capaciteit

---

⁹ Voorstel van Netbeheer Nederland tot wijziging van de TarievenCode Elektriciteit en Gas van 23 juli 2008 met kenmerk N 2008-151, zie www.energiekamer.nl.

¹⁰ KIWA, brief d.d. 20 augustus 2010, www.energiekamer.nl

en niet met verbruik en de Raad ziet geen reden om van dit standpunt af te wijken en om een verfijning aan te brengen in de reken Capaciteiten. Overigens merkt de Raad op dat Enexis wel een empirische onderbouwing ter ondersteuning van haar standpunt heeft aangeleverd aan de Raad inzake elektriciteit, doch niet inzake gas.

106. Rendo stelt dat verschillen ontstaan doordat RENDO gemiddeld genomen meer grotere huizen in haar gebied heeft ten opzichte van de meer stedelijke gebieden. In het kader van onderzoeken naar objectiveerbare regionale verschillen heeft de Raad hier reeds onderzoek naar laten uitvoeren.¹¹ Daarbij zijn geen meetbare kostenverschillen gevonden. De Raad ziet geen reden om terug te komen op zijn eerder ingenomen standpunt in dezen.
107. Kortom, de Raad is van mening het hanteren van capaciteitstarieven en reken Capaciteiten leidt tot een adequate inschatting van de prestatie van de netbeheerders.

Conclusie "Reken Capaciteit voor kleinverbruikers en capaciteitstarief"

108. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 18 "Gedegen onderbouwing vereist bij een wijziging in de methode"

109. Enexis is van mening dat de Raad verplicht is om bij een wijziging in de methode, zoals prestatie meting op basis van capaciteit in plaats van op basis van verbruik, deze wijziging gedegen te onderbouwen.

Reactie "Gedegen onderbouwing vereist bij een wijziging in de methode"

110. De Raad is het eens met Enexis dat de Raad een wijziging in de methode uitvoerig moet motiveren. De Raad merkt hierbij wel op dat het CBb in haar uitspraak van 3 november 2009 en 29 juni 2010 heeft gesteld hiervoor geen andere of zwaardere motiveringsplicht geldt dan neergelegd in de Awb.¹² De Raad stelt voorop dat hij in het besluit de wijziging in de gebruikte tariefdragers uitvoerig heeft toegelicht en ook op dit punt aan zijn motiveringsplicht heeft voldaan. De Raad verwijst hiervoor ook naar zijn reactie op zienswijze 17. Overigens wijst de Raad erop dat de overgang van prestatie meting op basis van capaciteit in plaats van op verbruik geen wijziging in de methode is, maar dat alleen de tariefdragers zijn veranderd op basis waarvan de Raad de prestatie van de netbeheerders meet.

Conclusie "Gedegen onderbouwing vereist bij een wijziging in de methode"

111. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

4.1.2.2 EHD netten

112. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op de regulering van de EHD netten. De Raad clustert in deze paragraaf alle zienswijzen die hierop betrekking hebben.

---

¹¹ The Brattle Group, *Regional Differences for Gas and Electricity Companies in the Netherlands*, maart 2006 (hierna: Brattle 2006), www.energiekamer.nl.

¹² In het bijzonder overweging 13.11

Zienswijze 19 “De Raad handelt in strijd met de Gaswet en de Verordening”

113. DNWB is van mening dat de Raad door tariefregulering toe te passen voor EHD netten inbreuk pleegt op contracten die partijen vóór de regulering hebben afgesloten. DNWB is van mening dat de Raad hiermee in strijd handelt met de Gaswet en de Verordening (nr. 1775/2005; betreffende voorwaarden voor de toegang tot aardgastransmissienetten). DNWB baseert deze conclusie op een uitspraak van het CBB van 20 juli 2009¹³.

Reactie “De Raad handelt in strijd met de Gaswet en de Verordening”

114. De Raad is van mening dat hij niet in strijd handelt met de Gaswet en de Verordening. De CBB uitspraak waar DNWB aan refereert zag op afspraken over reservering van capaciteit. De Raad kan uit de uitspraak geen conclusies trekken voor zijn tariefregulering. De wettelijke taak van de Raad om tarieven van regionale netbeheerders te reguleren, op een dusdanige wijze dat doelmatige bedrijfsvoering wordt bevorderd en niet meer dan redelijke rendementen worden behaald, geldt voor alle regionale netbeheerders, dus ook voor het EHD net van DNWB. Privaatrechtelijke overeenkomsten (in het verleden gesloten) kunnen deze tariefregulering niet doorkruisen.

Conclusie “De Raad handelt in strijd met de Gaswet en de Verordening”

115. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit

Zienswijze 20 “Regulering van EHD netten dient afzonderlijk plaats te vinden”

116. DNWB is van mening dat de EHD netten in de reguleringsmethodiek niet vergeleken kunnen worden met andere regionale netten omdat de technische kenmerken, de veiligheidseisen, alsmede de administratieve- en monitoringsverplichtingen die samenhangen met het beheer van EHD netten afwijkend zijn ten opzichte van lagere druk netten. Daarnaast stellen DNWB, Enexis en ZEBRA dat de methodiek die de Raad ter inzage heeft gelegd ten onrechte onderscheid maakt tussen enerzijds DNWB en anderzijds Enexis en ZEBRA. Zij dragen hiervoor als reden aan dat DNWB vanaf 2010 gaat factureren op dezelfde wijze als Enexis en ZEBRA, namelijk aan haar shippers en niet aan haar afnemers.

Reactie “Regulering van EHD netten dient afzonderlijk plaats te vinden”

117. De Raad is van mening dat hij, door de EHD netten van DNWB in zijn methodiek te vergelijken met de lagere netten, op een juiste wijze invulling geeft aan de wettelijke doelstellingen van tariefregulering. De kosten voor de EHD netten van DNWB zijn namelijk meetbaar en vergelijkbaar met die van lagere netten. Omdat ook de transportdienst die DNWB levert aan haar netgebruikers meetbaar is, is de Raad voor DNWB in staat om te bepalen welk tariefniveau een juiste weerspiegeling is van doelmatige kosten inclusief een redelijk rendement.
118. DNWB stelt dat haar EHD netten niet kunnen worden vergeleken met lagere netten omdat de kenmerken van deze netten niet gelijk zijn. De Raad is het hier niet mee eens. Voor vergelijkbaarheid in de reguleringsmethodiek is nodig dat de aan de netten gerelateerde kosten gelijk zijn. Zolang de kosten vergelijkbaar zijn doen de specifieke kenmerken niet ter zake. In haar tariefvoorstel voor het jaar 2008 heeft DNWB onderbouwd dat de kosten voor haar EHD netten vergelijkbaar zijn met de kosten voor haar lagere netten. Nadat de Raad in een bijeenkomst van de klankbordgroep zijn voornemen voor de regulering van EHD netten in de vierde periode had toegelicht kwam DNWB

---

¹³ CBB uitspraak van 20 juli 2009, LJN: BJ4704, AWB 07/518, 07/519 en 07/520

terug op haar eerdere standpunt en beweerde DNWB dat de kosten voor EHD netten toch niet vergelijkbaar waren. De Raad heeft deze onvergelykbaarheid op basis van de voor hem beschikbare informatie echter niet kunnen vaststellen. Ook DNWB heeft onvergelykbaarheid niet kunnen aantonen. De Raad is dan ook van mening dat hij de EHD netten van DNWB kan vergelijken met de overige regionale netten.

119. Daarnaast is de Raad van mening dat hij in zijn regulering terecht onderscheid maakt tussen DNWB enerzijds en Enexis en ZEBRA anderzijds. De Raad hanteert als uitgangspunt voor zijn regulering dat tarieven worden gebaseerd op een efficiënt kostenniveau van de prestaties van netbeheerders. Voor DNWB beschikt de Raad over een adequate meting van deze prestaties doordat DNWB in ieder geval tot en met 2009 aan afnemers factureerde. Voor Enexis en ZEBRA ontbreekt een adequate meting van de prestaties, omdat zij niet aan afnemers factureren. De verschillen in facturatie hebben zodoende de verschillende aanpak in de methodiek veroorzaakt. Het is niet zo dat deze verschillen op zichzelf de reden zijn dat de Raad voor een verschillende aanpak kiest. Immers, het is de Raad er niet om te doen dat hij aansluit bij de wijze van factureren; het is er de Raad om te doen dat hij aansluit bij het efficiënte kostenniveau. Een andere wijze van factureren door DNWB vanaf 2010 leidt er niet toe dat de prestatie van DNWB niet meer goed meetbaar is voor onderhavig besluit en daarom ziet de Raad geen aanleiding om het onderscheid in zijn methodiek te schrappen. Overigens is het de vraag of DNWB met haar nieuwe wijze van factureren conform wet- en regelgeving handelt. Dit is echter een vraag die de Raad in een separaat traject, en niet in dit besluit, zal beantwoorden.

Conclusie "Regulering van EHD netten dient afzonderlijk plaats te vinden"

120. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 21 "Het ontwerp-besluit benadeelt Enexis en ZEBRA onevenredig"

121. Enexis en ZEBRA zijn van mening dat de Raad in strijd handelt met het evenredigheidsbeginsel, omdat hij Enexis en ZEBRA onevenredig in hun belangen schaadt. De twee netbeheerders merken hierover op dat de uit de methode resulterende hoge x -factor voor ZEBRA onterecht de suggestie van inefficiëntie wekt. Daarnaast zouden volgens Enexis en ZEBRA lagere EHD tarieven kunnen leiden tot onrust in de markt.

Reactie "Het ontwerp-besluit benadeelt Enexis en ZEBRA onevenredig"

122. De Raad is van mening dat hij bij de regulering van EHD netten niet in strijd handelt met het evenredigheidsbeginsel. De reguleringsmethodiek heeft als doel de doelmatige bedrijfsvoering te bevorderen en ervoor te zorgen dat netbeheerders een niet meer dan redelijk rendement behalen. De Raad heeft op basis van een analyse van kosten en inkomsten van netbeheerders geconcludeerd dat de wijze van reguleren van EHD netten in de derde periode te ruimhartig was voor EHD netten; de EHD netbeheerders konden hierdoor een meer dan redelijk rendement behalen. De in onderhavig besluit weergegeven wijze van reguleren van EHD netten is gericht op het bereiken van de wettelijke doelstellingen, zodat juist de onevenredigheid in het rendement, waarvan de afgelopen periode nog sprake was, kan worden weggenomen. In onderhavig besluit brengt de Raad namelijk het rendement op EHD netten terug tot een (niet meer dan) redelijk niveau.
123. De Raad is zich er van bewust dat hij zelf in het ontwerp-besluit opmerkte dat de nieuwe invulling van de methodiek nadelig uitpakt voor Enexis en ZEBRA. Hiermee bedoelde de Raad echter geenszins dat er sprake is van onevenredige benadeling ten opzichte van overige netbeheerders. Er

is sprake van een relatieve benadeling ten opzichte van de vorige reguleringsperiode. Namelijk, de onevenredige bevoordeling uit de vorige periode wordt omgezet in een evenredige behandeling in onderhavig besluit. Deze relatieve benadeling ten opzichte van de vorige periode is niet onevenredig en ook niet onredelijk. De Raad verduidelijkt dit in onderhavig besluit.

124. De argumenten die Enexis en ZEBRA vervolgens zelf aandragen om de onevenredigheid van de benadeling te motiveren zijn niet steekhoudend. Immers, hoge x -factoren duiden niet op inefficiëntie, zij duiden op een groot verschil tussen initieel tariefniveau en (uiteindelijk) efficiënt kostenniveau. Met andere woorden, hoge x -factoren betekenen niet dat de netbeheerder veel efficiënter moet gaan werken; hoge x -factoren betekenen dat de netbeheerder zijn tarieven fors moet verlagen. In het geval van ZEBRA bestaat er aan het begin van de regulering een groot verschil tussen enerzijds de inkomsten uit gereguleerde tarieven en anderzijds de actuele en verwachte efficiënte kosten. De hoge x -factoren zorgen ervoor dat het rendement van ZEBRA wordt teruggebracht tot een redelijk niveau. Nergens wordt dit door ZEBRA bestreden. Daarnaast voeren Enexis en ZEBRA onrust in de markt aan als reden om de tarieven van ZEBRA niet fors te verlagen. De Raad gaat bij zijn keuzes steeds uit van de wettelijke doelstellingen met betrekking tot doelmatigheid van bedrijfsvoering en (niet meer dan) redelijk rendement. De Raad is van mening dat onrust in de markt geen relatie heeft met één van beide doelstellingen en vindt in de zienswijzen van Enexis en ZEBRA ook geen aanknopingspunten hiervoor. De Raad herziet zijn keuze dan ook niet.

Conclusie “Het ontwerp-besluit benadeelt Enexis en ZEBRA onevenredig”

125. De zienswijzen hebben niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit. Wel verduidelijkt de Raad in het besluit de motivering van zijn keuze.

Zienswijze 22 “Voorkomen nadelige effecten voor overige netbeheerders”

126. Netbeheer Nederland en Liander ondersteunen de keuze van de Raad om in onderhavig besluit er voor te zorgen dat andere netbeheerders niet langer – in de woorden van Netbeheer Nederland – onevenredig benadeeld worden door het meewegen van EHD netten in de maatstafconcurrentie. Netbeheer Nederland merkt over de invulling van de Raad op dat netbeheerders op dit moment onvoldoende zekerheid hebben dat de voorgestelde berekeningswijze het beoogde effect heeft. Netbeheer Nederland stelt voor om de EHD netten buiten de maatstaf te brengen en voor deze partijen afzonderlijk een x -factor te bepalen.

Reactie “Voorkomen nadelige effecten voor overige netbeheerders”

127. De Raad is verheugd dat Netbeheer Nederland en Liander het voornemen van de Raad tot het wegnemen van nadelige effecten door regulering van EHD netten ondersteunen. De Raad merkt op dat de nadelige effecten, waar Netbeheer Nederland en Liander op wijzen, de keerzijde zijn van de onevenredige voordelen van Enexis en ZEBRA uit de vorige periode. Zoals de Raad hiervoor ook al beargumenteerde leidt de gewijzigde methodiek tot een evenredige behandeling waarbij geen zo min mogelijk sprake is van bevoordeling of benadeling tussen netbeheerders onderling. De wijze waarop de Raad hieraan invulling geeft is niet eenvoudig te noemen, maar wel doeltreffend. Netbeheer Nederland bestrijdt dit niet. Zij zegt slechts dit niet te kunnen verifiëren. De suggestie van Netbeheer Nederland om de EHD netten uit de maatstafconcurrentie te halen volgt de Raad niet op. De Raad dient één methode vast te stellen voor de regulering van regionale netbeheerders. Waar

mogelijk berekent de Raad de x -factoren voor de verschillende netbeheerders dan ook op gelijke wijze.

Conclusie “Voorkomen nadelige effecten voor overige netbeheerders”

128. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 23 “Nacalculatie nadelige effecten derde reguleringsperiode”

129. RENDO constateert in haar zienswijze dat de wijze van regulering van EHD netten die de Raad nu voorstelt bij toepassing in de derde reguleringsperiode tot andere x -factoren zou hebben geleid dan nu het geval is. RENDO verzoekt de Raad een nacalculatie toe te passen op de x -factoren voor de derde reguleringsperiode om de nadelige effecten te compenseren.

Reactie “Nacalculatie nadelige effecten derde reguleringsperiode”

130. De Raad honoreert het verzoek van RENDO om een nacalculatie van de x -factor voor de derde periode niet. Ten eerste ontbreekt het de Raad aan een wettelijke basis voor een dergelijke nacalculatie. Bij het vaststellen van de methode voor de derde periode heeft de Raad zo goed als mogelijk een inschatting gemaakt van de efficiënte kosten van netbeheerders op basis van de informatie en inzichten waar hij toen over beschikte. In het algemeen kan er bij deze werkwijze altijd sprake zijn van voortschrijdend inzicht, op basis waarvan de Raad in een volgend besluit voor een gelijke situatie een andere keuze maakt. Wanneer de Raad reeds op voorhand vermoedt dat herziening van de berekening gewenst zal zijn, kan hij in het methodebesluit het voornemen uiten om bepaalde effecten te gaan nacalculeren. Dat heeft de Raad voor het effect van de regulering van EHD netten echter niet gedaan. Zoals hiervoor al genoemd moet de Raad nu constateren dat de methodiek voor de derde periode op één punt nadelig heeft uitgepakt voor netbeheerders zonder EHD netten. De Raad ziet dit effect als een materialisatie van het ondernemersrisico waar netbeheerders via het redelijk rendement voor vergoed worden.

131. Ten tweede zou een werkwijze waarbij slechts voor de netbeheerder nadelige effecten worden nagecalculeerd leiden tot een onevenredige benadeling van afnemers. Immers, wanneer verkeerde inschattingen leiden tot voordelen voor een of meerdere netbeheerders, verzoeken netbeheerders niet om een nacalculatie.

132. Kortom, op basis van al het bovenstaande concludeert de Raad dan ook dat een nacalculatie voor de derde periode hier niet past.

Conclusie “Nacalculatie nadelige effecten derde reguleringsperiode”

133. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

4.2 Gasaansluitdienst

134. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op de aansluitdienst. In paragraaf 4.2.1 behandelt de Raad de zienswijzen van algemene aard. In paragraaf 4.2.2 behandelt de Raad de zienswijzen over de start-GAW's van de gasaansluitingen.

4.2.1 Algemeen

135. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op regulering van de aansluitdienst in het algemeen.

Zienswijze 24 “Raad is niet bevoegd om de aansluitdienst te reguleren”

136. Netbeheer Nederland heeft tijdens de hoorzitting en eveneens schriftelijk het volgende naar voren gebracht. In randnummer 73 van het ontwerp-besluit geeft de Raad aan dat de gasaansluitdienst gereguleerd dient te worden. Daarbij verwijst de Raad naar het besluit op bezwaar¹⁴ tegen het besluit tot vaststelling van de Technische Codes Gas (hierna: BoB-2). Netbeheer Nederland heeft namens de regionale netbeheerders beroep¹⁵ ingesteld tegen BoB-2. Ook in het kader van de bezwaren¹⁶ van VEMW tegen de tariefbesluiten 2008 heeft Netbeheer Nederland tegen regulering van de aansluitdienst gepleit. Inmiddels heeft de Minister van Economische Zaken een wetsvoorstel¹⁷ (hierna: Wetswijzigingsvoorstel 31 904) ingediend, dat is aangenomen door de Tweede Kamer¹⁸. In dit wetsvoorstel, zo stelt Netbeheer Nederland, zijn bepalingen opgenomen op grond waarvan in de toekomst bepaalde aansluittarieven kunnen worden gereguleerd. Zolang Wetswijzigingsvoorstel 31 904 niet in werking is, heeft de Raad volgens Netbeheer Nederland derhalve geen bevoegdheid om de aansluitdienst te reguleren en zal Netbeheer Nederland zich alleen neerleggen bij regulering overeenkomstig het ontwerp-besluit indien het CbB Netbeheer Nederland in het ongelijk stelt in zijn beroep tegen BoB-2.
137. DNWB brengt aanvullend naar voren dat een kwalificatie in BoB-2 onvoldoende wettelijke grondslag is om te dienen als basis voor het reguleren van de aansluitdienst. De inwerkingtreding van Wetswijzigingsvoorstel 31 904 kan nog enige tijd op zich laten wachten en een tijdelijk lapmiddel, door vooruitlopend op de wetswijziging reeds een kwalificatie in een beslissing op bezwaar als wettelijke grondslag te betitelen, is onvoldoende grondslag voor een vergaande reguleringsbevoegdheid. Een beslissing op bezwaar en de daaruit voortvloeiende overwegingen, zo vervolgt DNWB, zijn altijd gekoppeld aan de specifieke omstandigheden van dat geval en lenen zich in de regel niet voor het scheppen van algemene grondslagen of zelfs verplichtingen. In het kader van de zorgvuldigheid moet de bevoegdheid tot regulering goed verankerd worden en helder geformuleerd zijn. Nu de regulering van de aansluitdienst al drie reguleringsperioden op zich laat wachten en de wettelijke basis voor een heldere en deugdelijke regulering in het verschiets ligt, ziet DNWB geen reden om vooruitlopend op die wetgeving nu een tijdelijke grondslag te zoeken in een kwalificatie die voortvloeit uit BoB-2. DNWB meent dat de wens van de Raad om ten tijde van het

---

¹⁴ Besluit van de Raad van 9 september 2008 met kenmerk 102500_1/15; 102500_2/16; 102500_3/10. Dit besluit is te vinden op de internetpagina van de Energiekamer (www.energiekamer.nl).

¹⁵ AWB 08/784.

¹⁶ Bezwaarschrift van VEMW d.d. 17 juli 2008, gericht tegen de tariefbesluiten 2008 d.d. 20 juni 2008.

¹⁷ Wijziging van de Gaswet en de Elektriciteitswet 1998, tot versterking van de werking van de gasmarkt, verbetering van de voorzieningszekerheid en houdende regels met betrekking tot de voorrang voor duurzame elektriciteit, alsmede enkele andere wijzigingen van deze wetten, kamerstukken 31 904, vergaderjaar 2008 – 2009.

¹⁸ Tweede Kamer, vergaderjaar 2009 – 2010, Stemmingen, vergaderingsnummer 52, p. 4785 e.v.

nemen van het ontwerp-besluit niet te willen vooruitlopen op mogelijke toekomstige wijzigingen van de Gaswet, tenzij deze eenduidig zijn vast te stellen (randnummer 3 van het ontwerp-besluit), ook van toepassing zou moeten zijn op de wettelijke grondslag van de regulering van de aansluitdienst.

Reactie "Raad is niet bevoegd om de aansluitdienst te reguleren"

138. De Raad merkt allereerst op dat zijn standpunt ter zake en zoals verwoord in BoB-2 gebaseerd is op de huidige wet- en regelgeving en niet op toekomstige wetgeving. In BoB-2 trekt de Raad de conclusie dat conform het huidige wettelijke kader de aansluitdienst gereguleerd dient te worden. De Raad volhardt aldus in zijn standpunt om vanaf de vierde reguleringsperiode de aansluitdienst te reguleren.
139. Ter zake van de opmerkingen van DNWB (randnummer 137 van deze Bijlage) merkt de Raad op dat hij BoB-2 niet ziet als een tijdelijk middel om een bevoegdheid naar zich toe te trekken. Met BoB-2 interpreteert de Raad immers niets anders dan de huidige wetgeving.
140. DNWB miskent dan ook dat in de onderhavige kwestie de grondslag van de bevoegdheid en verplichting van de Raad om de aansluitdienst te reguleren niet is gelegen in BoB-2, maar berust op een interpretatie van de Gaswet zoals die thans luidt, en die aansluit op hetgeen hij dienaangaande heeft overwogen in BoB-2. Anders dan DNWB kennelijk meent, vloeit een dergelijke bevoegdheid en verplichting rechtstreeks voort uit de Gaswet en is bij de vaststelling daarvan geen sprake van het scheppen van algemene grondslagen of verplichtingen.
141. De Raad is het derhalve niet eens met DNWB dat BoB-2 een oneigenlijk en tijdelijk middel is om een bevoegdheid naar zich toe te trekken, dat de Raad vooruit zou lopen op nieuwe wetgeving en dat de Raad op dit punt onzorgvuldig heeft gehandeld.

Conclusie "Raad is niet bevoegd om de aansluitdienst te reguleren"

142. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 25 "Productiviteitsverandering over schat besparingspotentieel"

143. Netbeheer Nederland heeft de volgende zienswijze naar voren gebracht. De Raad stelt in randnummers 82 en 215 van het ontwerp-besluit dat het niet opportuun is om de productiviteitsverandering van de aansluitdienst tot aan de vierde reguleringsperiode representatief te veronderstellen voor de productiviteitsverandering van de aansluitdienst in de vierde reguleringsperiode, omdat tot aan de vierde reguleringsperiode de aansluitdienst nog niet is gereguleerd. In plaats daarvan schat de Raad de productiviteitsverandering van de aansluitdienst in de vierde reguleringsperiode in als de productiviteitsverandering van de transportdienst gemeten over de periode 2004-2006 (zijnde 3,445%). De Raad doet dit omdat deze meting is gedaan niet lang na de overgang van een niet-gereguleerd regime naar een gereguleerd regime. Netbeheer Nederland acht dit een aanzienlijke overschatting van het besparingspotentieel, omdat, aldus Netbeheer Nederland, de Raad daarmee aanneemt dat het kostenniveau van 2010 van de aansluitdienst in de vierde reguleringsperiode met ruim 10% verlaagd kan worden. Netbeheer Nederland licht dit als volgt toe.
144. Netbeheer Nederland meent dat de Raad veronderstelt dat de productiviteitsverbetering uit de periode 2004-2006 alleen is gerealiseerd over de transportdienst en niet over de aansluitdienst.

Netbeheer Nederland vindt dit niet juist. Bij het verbeteren van de efficiëntie in deze periode hebben de netbeheerders zich immers gericht op de gehele operatie en zijn gelijktijdig met de transportdienst ook de kosten van de aansluitdienst gereduceerd. Mocht de Raad al verschil willen maken, zo stelt Netbeheer Nederland, dan mag men zelfs veronderstellen dat de prikkel tot kostenbesparing bij niet-gereguleerde activiteiten juist groter is. Immers, bij gelijkblijvende inkomsten draagt een kostenbesparing volgens Netbeheer Nederland in dat segment bij tot een structurele resultaatverbetering. Het is derhalve, volgens Netbeheer Nederland, niet opportuun om te veronderstellen dat in de vierde reguleringsperiode voor de aansluitdienst nogmaals een productiviteitsverbetering van 3,445% haalbaar is.

145. Ten tweede brengt Netbeheer Nederland naar voren dat de productiviteitsverbetering zal moeten komen uit de verlaging van de operationele kosten (hierna: OPEX), omdat op korte termijn geen besparingen op kapitaalkosten (hierna: CAPEX) mogelijk zijn. Bij de transportdienst is het aandeel OPEX ongeveer 45% en bij de aansluitdienst is dit ongeveer 30%. Bij een productiviteitsdoelstelling van 3,445% per jaar, zouden de kosten van de aansluitdienst in de vierde reguleringsperiode met ruim 10% moeten worden verlaagd. Dit komt dan overeen met ongeveer 33% van de OPEX. Volgens Netbeheer Nederland spreekt het voor zich dat een reductie van deze omvang niet realistisch is.
146. Netbeheer Nederland stelt dat het beter is om voor de vierde reguleringsperiode de schatting van de productiviteitsverandering, overeenkomstig de transportdienst, te baseren op de productiviteitsverandering voor de jaren 2006-2009. Hierbij dient dan tevens een correctie gemaakt te worden voor het lager besparingspotentieel bij de aansluitdienst als gevolg van het kleinere aandeel van de OPEX in de totale kosten.

Reactie “Productiviteitsverandering overschat besparingspotentieel”

147. De Raad is van mening dat het baseren van de productiviteitsverandering voor de gasaansluitdienst op die voor de transportdienst voor de periode 2004-2006 leidt tot een goede schatting van de in de vierde periode te realiseren productiviteitsverandering voor de gasaansluitdienst. De Raad verwacht namelijk direct na introductie van de regulering dat netbeheerders meer mogelijkheden hebben om kosten te verlagen dan wanneer regulering al een aantal perioden plaatsvindt. Daarnaast stelt de Raad vast dat het aandeel van de OPEX in de totale kosten van de transportdienst in 2004-2006 weldegelijk van vergelijkbare omvang is als die bij de gasaansluitdienst in 2009. De Raad licht bovenstaande in het navolgende toe.
148. De Raad baseert zijn veronderstelling dat direct na introductie van regulering een hogere productiviteitsverandering¹⁹ verwacht mag worden op het hierna volgende. Monopolisten (al dan niet natuurlijk), waaronder netbeheerders, worden niet, zoals in een competitieve omgeving, geprikkeld om tot het uiterste te gaan als het gaat om het streven naar doelmatigheid. Als een monopolist namelijk streeft naar een bepaald rendement, is het voor hem eenvoudiger om zijn prijs te verhogen, dan om zich in te spannen om zijn kosten te verlagen. In de economische theorie wordt hierbij ook wel verwezen naar het “Arrow effect”²⁰. Verwacht mag dus worden dat de netbeheerders

---

¹⁹ Waar de Raad het in deze zienswijze heeft over een ‘hogere’ productiviteitsverandering, bedoelt hij hoger dan wanneer er al enige tijd sprake zou zijn van regulering.

²⁰ Het Arrow effect (pas later zo genoemd) werd als eerste behandeld in: “*Economic Welfare and the Allocation of Resources for Invention*”, Kenneth Arrow, National Bureau of Economic Research, 1962.

in eerste instantie meer mogelijkheden hebben om kosten verder te verlagen dan na enige tijd regulering het geval is. De suggestie van Netbeheer Nederland dat netbeheerders de kosten van de aansluitdienst reeds hebben verlaagd, doet niets af aan deze verwachting. Immers, van belang is de veronderstelling dat ten aanzien van de aansluitdienst nog niet tot het uiterste is gegaan omdat een echte prikkel daarvoor ontbrak. De Raad merkt daarnaast op dat Netbeheer Nederland niet inzichtelijk maakt dat netbeheerders met de start van de regulering van de transportdienst ook daadwerkelijk een dermate grote doelmatigheidsslag op hun gasaansluitdienst hebben gemaakt dat de gasaansluitdienst nu al even doelmatig is als de transportdienst.

149. Op basis van prikkels die uitgaan van eerst niet en dan wel reguleren, verwacht de Raad dus dat netbeheerders de komende periode in staat zijn om een hogere productiviteitsverandering op hun gasaansluitdienst te behalen. De gerealiseerde productiviteitsverandering voor de transportdienst ondersteunt deze verwachting van de Raad. Immers, netbeheerders hebben in de jaren 2004-2006 een productiviteitsverbetering gerealiseerd van 3,445% per jaar, vlak na de overgang van een niet via regulering geprikkeld regime naar een wel door regulering geprikkeld regime. Deze productiviteitsverandering is beduidend hoger dan de productiviteitsverandering die de netbeheerders hebben gerealiseerd op de transportdienst in recentere jaren, dat wil zeggen in een periode waarin netbeheerders al wat langer werden gereguleerd. Verder ziet de Raad in de in randnummers 144 en 146 weergegeven zienswijze een bevestiging dat de gerealiseerde productiviteitsontwikkeling van de transportdienst relevant is voor de verwachte productiviteitsontwikkeling van de aansluitdienst. De in randnummer 145 weergegeven zienswijze doet daar niets aan af, zie randnummers 150 en 151 in het navolgende. De Raad ziet dus ook in de zienswijze van Netbeheer Nederland bevestiging dat de verwachte productiviteitsontwikkeling van de aansluitdienst gekoppeld kan worden aan de gerealiseerde productiviteitsontwikkeling van de transportdienst.
150. Over de stelling van Netbeheer Nederland dat voor een netbeheerder op korte termijn besparingen op CAPEX nauwelijks kunnen worden gerealiseerd, merkt de Raad het volgende op. De Raad hanteert in de reguleringssystematiek een totale kostenbenadering om de doelmatigheid te bevorderen. Dit betekent dat de productiviteit in beginsel gemeten wordt op basis van de totale kosten en vervolgens toegepast wordt op de totale kosten. De Raad merkt op dat een totale kostenbenadering voor een juiste investeringsprikkel zorgt. Het niet toepassen van de productiviteitsverandering op de CAPEX (hetgeen Netbeheer Nederland impliciet suggereert) zou betekenen dat netbeheerders geprikkeld worden om kosten te maken zonder daarbij naar een juiste mix van CAPEX en OPEX te zoeken. De Raad ziet CAPEX en OPEX als onlosmakelijk met elkaar verbonden. Door aansluitingen van relatief hoge kwaliteit (dus veel CAPEX) te plaatsen kan een netbeheerder efficiënt lijken op OPEX, doordat de onderhoudskosten naar verwachting laag zullen zijn. Het omgekeerde is ook mogelijk. De Raad vindt dat netbeheerders, net als elke andere onderneming, in hun bedrijfsvoering rekening dienen te houden met de substituering tussen CAPEX en OPEX en op zoek te gaan naar een optimale mix daarvan.
151. Aanvullend aan het vorige randnummer merkt de Raad op dat de opmerking in randnummer 145 van Netbeheer Nederland dat bij de transportdienst het aandeel OPEX ongeveer 45% is en bij de

aansluitdienst ongeveer 30% niet blijkt uit de productiviteitscijfers. In dezen stelt de Raad allereerst het volgende vast²¹:

Euro '000.000 ²²	OPEX	CAPEX	%OPEX
2004	356	540	39,7%
2005	322	541	37,3%
2006	325	546	37,3%
Gemiddeld	335	543	38,1%

Over de periode 2004-2006 (beginperiode van de regulering van de transportdienst) is het aandeel OPEX bij de transportdienst op de totale transportkosten dus gemiddeld 38,1%. Over 2009 beschikt de Raad over de volgende gegevens inzake de aansluitdienst:

Euro '000.000 ²³	OPEX	CAPEX ²⁴	EAV ²⁵	%OPEX
2009	68	67	59	35,2%

In 2009 is bij de gasaansluitdienst het gemeten aandeel OPEX in de totale kosten dus 35,2%, een betrekkelijk klein verschil met de meting van 38,1% bij de transportdienst. In elk geval is dit verschil aanzienlijk kleiner dan het verschil dat Netbeheer Nederland aangeeft (30% om 45%). De Raad oordeelt aldus dat de claim in randnummer 145 van Netbeheer Nederland niet blijkt uit de productiviteitscijfers en dat het aandeel van de OPEX in de totale kosten van vergelijkbare omvang is bij de transportdienst in de periode 2004-2006 en de gasaansluitdienst in 2009. De Raad heeft deze conclusie in een email van 28 juli 2010 voorgelegd aan de netbeheerders. Netbeheer Nederland heeft daarop per brief van 5 augustus 2010 gereageerd met een gedeeltelijke herhaling van onderhavige zienswijze, alsmede met de opmerking dat de door de Raad berekende verhouding tussen OPEX en CAPEX over 2009 gebaseerd is op een onjuiste vaststelling van de gestandaardiseerde activawaarde van de gasaansluitingen omdat de Raad bij die vaststelling historische investeringsbedragen niet indexeert en eveneens het afschrijvingsbedrag verkeerd berekend. De Raad merkt over deze laatste opmerking op dat hij het daar niet mee eens is en verwijst in dezen naar Bijlage 3 bij onderhavig besluit waarin de Raad uitvoering toelicht dat hij betreffende gestandaardiseerde activawaarde van de gasaansluitingen en de bijbehorende afschrijvingstermijnen op de juiste wijze en hoogte vaststelt.

152. Tot slot merkt de Raad op dat tijdens de bijeenkomst van de klankbordgroep op 27 mei 2010 door een netbeheerder is gesuggereerd om het financiële effect van een eventueel verschil tussen de voorafgaand aan de vierde reguleringsperiode geschatte productiviteitsverandering en de na afloop daarvan gemeten productiviteitsverandering na te calculeren. De Raad volgt deze suggestie echter

²¹ Bron: x-factorberekening derde reguleringsperiode (2008-2010) zoals gepubliceerd op de internetpagina van de Energiekamer.

²² Exclusief EHD.

²³ Exclusief EHD.

²⁴ Hierbij is gerekend met een WACC van 6,8% gelijk aan die over de jaren 2004-2006 om zo de vergelijking tussen de situatie bij de transportdienst in de periode 2004-2006 en die bij de aansluitdienst in 2009 in technisch opzicht vergelijkbaar te maken.

²⁵ EAV = eenmalige aansluitvergoedingen, deze worden opgenomen in de totale kosten, zoals beschreven in randnummer 164 van het ontwerp-besluit.

niet op omdat dit naar zijn mening een aanzienlijk deel van de besparingsprikkel weg zal nemen. De Raad verwacht namelijk dat een kostenbesparing van tenminste 3,445% realistisch is en acht het in het belang van de doelmatigheidsdoelstelling ongewenst om op voorhand de prikkel om dat te bereiken grotendeels weg te nemen.

153. Samenvattend, blijft de Raad van mening dat de regionale netbeheerders in de komende reguleringsperiode een productiviteitsverandering van 3,445% opgelegd kunnen krijgen voor de aansluitdienst. De Raad ziet dan ook geen aanleiding om het verzoek van Netbeheer Nederland zoals verwoord in randnummer 146 van deze Bijlage te honoreren. Wel zal de Raad, in lijn met hoe hij elders in het methodebesluit omgaat met productiviteitscijfers, de geschatte productiviteitsontwikkeling van 3,445% afronden tot 3,4%.

Conclusie "Productiviteitsverandering overschat besparingspotentieel"

154. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit, anders dan dat de geschatte productiviteitsontwikkeling van 3,445% wordt afgerond tot 3,4%.

Zienswijze 26 "Raad handelt inconsistent door de productiviteitsverandering te baseren op die van de transportdienst uit de derde reguleringsperiode"

155. Netbeheer Nederland stelt dat de Raad in strijd handelt met zijn eigen uitgangspunt dat het vanuit het oogpunt van robuustheid wenselijk is om de productiviteitsverandering in te schatten op basis van drie metingen. Netbeheer Nederland refereert hierbij aan randnummer 79 van het ontwerp-besluit. De strijdigheid bestaat er volgens Netbeheer Nederland uit dat de Raad voor de gasaansluitdienst de productiviteitsverandering baseert op de productiviteitsmeting van de transportdienst uit de derde reguleringsperiode welke is gebaseerd op slechts twee metingen over de periode 2004-2006.
156. Netbeheer Nederland stelt voor om voor de vierde reguleringsperiode de schatting van de productiviteitsverandering, overeenkomstig de transportdienst, te baseren op de jaren 2006-2009.

Reactie "Raad handelt inconsistent door de productiviteitsverandering te baseren op die van de transportdienst uit de derde reguleringsperiode"

157. De opmerkingen in randnummer 79 (alsmede 211) van het ontwerp-besluit hebben slechts betrekking op de productiviteitsverandering van de transportdienst en op een verandering in de wijze van inschatten van die productiviteitsverandering ten opzicht van de derde reguleringsperiode. De Raad geeft dit duidelijk aan in randnummer 214 met de zin "*Bij de bepaling van de productiviteitsverandering zoals beschreven in randnummers 206 tot en met 213 (...) heeft de Raad de productiviteitsverandering van de gasaansluitdienst in NG4R (...) nog niet betrokken*". De Raad geeft hiermee aan onderscheid te maken tussen enerzijds de situatie bij de transportdienst die al sinds 2002 wordt gereguleerd en anderzijds de situatie bij de aansluitdienst waarvan de regulering nog opgestart moet worden. In het eerste geval is over de jaren 2004-2009 een reeks van productiviteitsmetingen bij de transportdienst ontstaan waarvan de Raad de laatste drie metingen representatief acht voor de inschatting van de productiviteitsontwikkeling van de transportdienst in de vierde reguleringsperiode. In het geval van de aansluitdienst bestaat zo'n reeks nog niet en is de Raad van mening dat de inschatting van de productiviteitsontwikkeling van de aansluitdienst in de vierde reguleringsperiode gebaseerd dient te worden op de productiviteitsontwikkeling van de transportdienst gemeten in de eerste drie jaren na de start van de regulering, dat wil zeggen de

periode 2002-2005. De Raad meent namelijk dat dit het beste de inschatting van de productiviteitsontwikkeling van de aansluitdienst weergeeft vlak na de overgang van niet-regulering naar wel-regulering. Echter, de Raad beschikt pas over betrouwbare productiviteitsmetingen van de transportdienst vanaf 2004. Daarmee beschikt de Raad voor de periode 2002-2005 dus alleen over een gemeten productiviteitsverandering van 2004 op 2005 en niet voor de overgangen 2002 op 2003 en 2003 op 2004. Omdat de overgang van 2004 op 2005 de laatste uit die serie van drie overgangen is en omdat verwacht mag worden dat juist in de eerste jaren van regulering de mogelijkheden tot besparingen het grootst zijn, acht de Raad de gemeten productiviteitsverandering van 2004 op 2005 representatief voor de eerste drie jaren van de regulering van de aansluitdienst. Aan de andere kant vindt de Raad ook dat het meenemen van slechts één meting (2004 op 2005) het risico met zich meebrengt zich te baseren op aan deze enkele meting onderliggende situaties die specifiek waren voor de periode 2004-2005 dan wel voor de transportdienst. Derhalve kiest de Raad er voor om de schatting van de productiviteitsontwikkeling van de aansluitdienst in de vierde reguleringsperiode eveneens te baseren op de eerstvolgende beschikbare meting, namelijk die van 2005 op 2006. De Raad acht aldus het baseren van de schatting van de productiviteitsontwikkeling van de aansluitdienst in de vierde reguleringsperiode op twee metingen (2004-2006) het juiste compromis tussen enerzijds het recht doen aan de overgang van niet-regulering naar wel-regulering (representativiteit) en anderzijds het recht doen aan de benodigde robuustheid.

Conclusie "Raad handelt inconsistent door de productiviteitsverandering te baseren op die van de transportdienst uit de derde reguleringsperiode"

158. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 27 "Raad geeft niet aan hoe hij de productiviteitsverandering zal meten ten behoeve van de vijfde reguleringsperiode"

159. Netbeheer Nederland stelt dat de Raad in het ontwerp-besluit voor de vierde reguleringsperiode niet aangeeft of voor de vijfde reguleringsperiode (vanaf 2013) de Raad de productiviteitsmeting zal baseren op de periode 2009-2012. Als dat laatste namelijk zo is, dan wordt, aldus Netbeheer Nederland, met de keuze van de Raad om de productiviteitsverandering van de gasaansluitdienst in de vierde reguleringsperiode te schatten met de productiviteitsverandering van de transportdienst gemeten over 2004-2006, ervoor gezorgd dat er geen continue en consistente meetreeks voor de productiviteitsmeting voor de aansluitdienst is. Daardoor zal een onjuiste inschatting van de productiviteitsverandering zich niet automatisch corrigeren, met als mogelijk gevolg een structurele onderdekking van de kosten van de gasaansluitdienst. Netbeheer Nederland stelt dat een nacalculatie dit zou kunnen verhelpen.

Reactie "Raad geeft niet aan hoe hij de productiviteitsverandering zal meten ten behoeve van de vijfde reguleringsperiode"

160. De Raad heeft in het ontwerp-besluit reeds uitvoerig aangegeven op welke wijze hij de productiviteitsverandering in de vierde reguleringsperiode met betrekking tot de gasaansluitdienst inschat. Voor de vijfde reguleringsperiode zal de Raad in het methodebesluit aangaande de vijfde reguleringsperiode aangeven op welke wijze hij de productiviteitsverandering inschat die hij zal betrekken bij de berekening van de x -factoren voor de vijfde reguleringsperiode. Netbeheer Nederland zal alsdan haar zienswijze daarop kunnen geven. De Raad acht het prematuur om in het kader van dit besluit vooruit te lopen op de wijze waarop hij de productiviteitsverandering in de vijfde reguleringsperiode zal inschatten.

Conclusie “Raad geeft niet aan hoe hij de productiviteitsverandering zal meten ten behoeve van de vijfde reguleringsperiode”

161. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 28 “Juiste vaststelling van de eenmalige aansluitvergoeding”

162. Netbeheer Nederland heeft de volgende zienswijze naar voren gebracht. De verschillende netbeheerders hanteren voor de eenmalige aansluitvergoedingen (hierna: EAV) niet dezelfde splitsing tussen standaard- en meerwerk. Aangezien volgens het “ontwerpbesluit wijziging TarievenCode Gas – gasaansluitdienst”²⁶ tarieven op basis van gemiddelden inclusief meerwerk (hierna: all-in EAV) zullen gelden, worden deze verschillen in de nieuwe tariefstructuur opgeheven. Daarbij is het van belang dat bij de vaststelling van deze all-in EAV zowel het standaardtarief als de overige vergoedingen (meerwerk) uit de productiviteitsdata 2009 worden meegenomen. De EAV 2010 dienen op de volgende wijze te worden berekend uit de productiviteitsdata 2009:

1. Per type aansluiting de inkomsten op basis van standaardtarief en de overige vergoedingen optellen.
2. De resultanten van de optelling delen door de bijbehorende volumes. Dit geeft de all-in EAV's 2009.
3. Conform randnummer 180 van het ontwerp-besluit, deze all-in EAV's 2009 indexeren met dezelfde indexering die gebruikt is om in de tariefbesluiten de transporttarieven voor 2010 te bepalen.

Netbeheer Nederland geeft in de zienswijze bovenstaande berekeningswijze vervolgens nog weer in formulevorm.

Reactie “Juiste vaststelling van de eenmalige aansluitvergoeding”

163. Onder verwijzing naar randnummers 180 en 181 van het ontwerp-besluit, stelt de Raad vast dat de zienswijze van Netbeheer Nederland in overeenstemming is met wat de Raad bedoelt in genoemde randnummers. In randnummer 181 van het ontwerp-besluit bedoelt de Raad met “*de som van alle ontvangen vergoedingen in 2009 die direct gerelateerd zijn aan het rekenvolume (zoals bepaald in hoofdstuk 10) behorende bij de 2011-tariefcategorie*” zowel de inkomsten op basis van standaardtarief als de meerwerkvergoedingen.

164. Aanvullend merkt de Raad op dat hij voor zware aansluitingen nog wel het aansluitpuntpercentage (zie paragraaf 8.2.4 van het ontwerp-besluit) toepast, zoals hij dit aangeeft in randnummer 181 van het ontwerp-besluit.

165. Tot slot merkt de Raad in dit verband nog op dat Liander tijdens de bijeenkomst van de klankbordgroep heeft opgemerkt dat het beter zou zijn om de tarieven 2010 te hanteren in plaats van de tarieven 2009 (en dan de inflatiecorrectie achterwege te laten). De Raad merkt hierover op dit niet te kunnen doen omdat daarvoor ook de overige vergoedingen ontvangen in 2010 en de volumes 2010 beschikbaar moeten zijn. Dit laatste is echter niet het geval ten tijde van het nemen van onderhavig besluit. De overige vergoedingen 2010 zijn nodig omdat de som van de inkomsten uit standaardtarieven 2010 en de overige inkomsten 2009, los van inflatie, zou kunnen afwijken van de

---

²⁶ Ontwerp-besluit van de Raad van 2 april 2010 met kenmerk 103133_2/237. Dit besluit is te vinden op de internetpagina van de Energiekamer (www.energiekamer.nl).

som van de inkomsten uit standaardtarieven 2009 en de overige inkomsten 2009 als gevolg van de vrijheid die een netbeheerder in 2009 en 2010 heeft om standaardtarieven en overige vergoedingen te behandelen als uitwisselbare elementen. De volumes 2010 zijn vervolgens nodig om te voorkomen dat inkomsten 2010 worden gedeeld op volumes 2009, hetgeen onzuiver zou zijn.

Conclusie “Juiste vaststelling van de eenmalige aansluitvergoeding”

166. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 29 “Toepassing van de balansfactor”

167. Netbeheer Nederland heeft de volgende zienswijze naar voren gebracht. In randnummer 134 van het ontwerp-besluit beschrijft de Raad hoe hij door het gebruik van een balansfactor een eventueel onder- of overgewicht van de gasaansluitdienst in de samengestelde output neutraliseert. Deze correctie is nodig als niet bij alle netbeheerders de verhouding tussen kosten en omzet bij de nieuwe producten hetzelfde is als bij de reeds gereguleerde producten. Of een dergelijke correctie met betrekking tot de regulering van de gasaansluitdienst nodig is, zal pas blijken nadat de berekeningen afgerond zijn. Indien uit de berekeningen blijkt dat deze correctie niet nodig is, dan pleit Netbeheer Nederland er in het kader van de leesbaarheid voor om deze correctie uit de methode te verwijderen. Indien blijkt dat de correctie wel nodig is, zal vervolgens op basis van de berekening pas kunnen worden beoordeeld of de uitwerking juist is. Derhalve dient, aldus Netbeheer Nederland, deze zienswijze te worden beschouwd als een voorlopige zienswijze.

Reactie “Toepassing van de balansfactor”

168. De balansfactor is zodanig opgesteld dat deze per definitie doet wat hij moet doen, namelijk er voor zorgen dat de mate waarin de inkomsten uit tarieven de kosten weerspiegelen globaal gelijk is tussen de transportdienst en de aansluitdienst. De Raad stelt vast dat hij en de sector het er over eens zijn dat toepassing van de balansfactor niet onjuist is, doch hooguit onder sommige omstandigheden overbodig. In dat laatste geval is het effect van de balansfactor op de reguleringssystematiek echter neutraal. De Raad acht het derhalve niet nodig om de werking van de balansfactor op grond van toekomstige berekeningen te evalueren alvorens deze al dan niet op te nemen in onderhavig besluit.

Conclusie “Toepassing van de balansfactor”

169. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 30 “OPEX van de gasaansluitdienst wordt niet behandeld”

170. DNWB merkt in zijn zienswijzen op dat de Raad alleen de CAPEX van de gasaansluitdienst behandelt en niet de OPEX. DNWB vraagt zich af of hiervoor een specifieke reden is.

Reactie “OPEX van de gasaansluitdienst wordt niet behandeld”

171. De Raad merkt op dat, conform randnummer 114 van het ontwerp-besluit, hij de OPEX van de gasaansluitdienst behandelt zoals de OPEX van de transportdienst. Daarbij verwijst de Raad volledigheidshalve ook naar randnummer 164 van het ontwerp-besluit waarin de Raad uitlegt dat hij de in 2009 ontvangen EAV en Meerlengtevergoedingen toevoegt aan de OPEX in 2009 van de netbeheerders.

Conclusie "OPEX van de gasaansluitdienst wordt niet behandeld"

172. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

4.2.2 Start-GAW gasaansluiting

173. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op de methode tot vaststelling van de GAW's ultimo 2008 (hierna: start-GAW's) en de afschrijvingsschema's per 2009 van de aansluitdienst. De Raad verwijst voorts naar Bijlage 3 bij onderhavig besluit voor verdere zienswijzen inzake de bepaling van de start-GAW's.

Zienswijze 31 "Methode om start-GAW's vast te stellen voldoet niet aan de uitgangspunten van redelijkheid en vergelijkbaarheid, het kostenveroorzakingsprincipe alsmede aan het gelijk speelveld"

174. RENDO onderschrijft de door de Algemene Rekenkamer genoemde criteria (zie randnummer 8 van Bijlage 3 van het ontwerp-besluit) waaraan moet zijn voldaan voor een deugdelijke vaststelling van de waarde van netwerken en is van mening dat de Raad nog wel het meest recht doet aan het uitgangspunt van objectiviteit. RENDO begrijpt echter niet hoe de Raad in hoofdstuk 4 van Bijlage 3 van het ontwerp-besluit tot de conclusie kan komen dat de door de Raad voorgestelde systematiek voldoet aan de door de Algemene Rekenkamer genoemde criteria. RENDO licht dat als volgt toe.

175. RENDO merkt op dat de Raad geen onderzoek heeft gedaan naar de vergelijkbaarheid van financiële realisaties tussen netbeheerders en ook niet naar de onderlinge vergelijkbaarheid van de prestaties tussen netbeheerders van de gasaansluitdienst (uitgangspunt van vergelijkbaarheid). Zo heeft de Raad volgens RENDO niet onderzocht of de kostenallocatie tussen netbeheerders uniform is voor de eenmalige aansluitvergoeding (hierna: EAV). Eveneens merkt RENDO op dat de Raad geen onderzoek heeft gedaan naar het bestaan van ORV's aangaande de gasaansluitdienst. RENDO is in elk geval van mening dat aansluitdichtheid en grondsoort (zakkende grond) relevante regionale verschillen zijn. RENDO merkt op dat de gasaansluiting geen onderdeel van onderzoek is geweest in de reeds uitgevoerde onderzoeken naar ORV's. Tevens is door de netbeheerders, in het kader van onderzoek door Brattle²⁷, expliciet aangegeven dat grondsoort als ORV meer zou spelen bij de gasaansluitdienst dan bij de transportdienst. RENDO is derhalve van mening dat de voorgestelde methode ter vaststelling van de start-GAW's geen recht doet aan het uitgangspunt van vergelijkbaarheid. Tevens is RENDO van mening dat die methode geen recht doet aan het kostenveroorzakingsprincipe en aan het principe van gelijk speelveld.

176. Ter ondersteuning van bovenstaande citeert RENDO de volgende passages uit het rapport²⁸ "Zorgen voor optimale energienetten, visie van de toezichthouder" (hierna: het rapport):

Pagina 39. *"Eén van de belangrijkste voorwaarden voor de toepassing van maatstafconcurrentie is de vergelijkbaarheid van de prestaties van de bedrijven. De netbeheerders dienen in de maatstaf dus*

---

²⁷ *Regional Differences for Gas and Electricity Companies in the Netherlands*, The Brattle Group, maart 2006 (hierna: Brattle-2006 onderzoek).

²⁸ Eindrapport van het zogenaamde investeringsonderzoek door de NMa, getiteld "Zorgen voor optimale energienetten, visie van de toezichthouder", NMa, februari 2010.

homogeen te zijn. Zijn de netbeheerders niet homogeen in de maatstaf dan worden 'appels met peren vergeleken'. De vaststelling van de x-factor gebeurt dan op een onjuist niveau wat ten koste gaat van een aantal netbeheerders en ten voordele van andere. De netbeheerders die hierdoor te lage inkomsten hebben, zullen (op termijn) de noodzakelijke investeringen niet meer kunnen financieren."

Pagina 48. " Voor een goede toepassing van maatstafconcurrentie moet aan twee voorwaarden voldaan zijn. Het gaat hier om de vergelijkbaarheid van netwerken en de onafhankelijkheid van de gereguleerde netbeheerders "

Pagina 49. " Met vergelijkbaarheid wordt bedoeld dat zowel de huidige situatie van de bedrijven vergelijkbaar is, als dat de ontwikkeling van de bedrijven door vergelijkbare externe factoren wordt beïnvloed. Verschillen in kosten en opbrengsten tussen netbeheerders mogen alleen voortkomen uit beslissingen van de netbeheerders en niet door exogene omstandigheden. Verder moeten de kosten op zichzelf ook vergelijkbaar zijn, in die zin dat de netbeheerders vergelijkbare activiteiten uitvoeren en dezelfde type kosten moeten maken. Bovendien is het van belang dat deze kosten door elke netbeheerder op identieke wijze worden aangeleverd. Dit betekent dat de aangeleverde kosten op een gelijke wijze zijn toebedeeld aan de verschillende kostenposten. Zou hierin interpretatieruimte bestaan dan zouden de kosten en bijbehorende prestaties niet vergelijkbaar zijn, waardoor de maatstaf onnauwkeuriger zou worden. Een gestandaardiseerd systeem van kostenallocatie is dus belangrijk om het uiteindelijke doel te bereiken. Er moet, kortom, sprake zijn van een level playing field."

177. RENDO geeft voorts aan niet te begrijpen dat de door de Raad in het ontwerp-besluit beschreven methode van standaardiseren van afschrijvingstermijnen voor de historische afschrijvingen, bijdraagt aan het voldoen aan het uitgangspunt van redelijkheid zoals de Raad formuleert in Bijlage 3 van het ontwerp-besluit. Voor netbeheerders met een langere afschrijvingstermijn dan 36 jaar geldt immers dat zij in de methode geconfronteerd worden met een lagere activawaarde dan waarvoor de gasaansluitingen nu door de netbeheerders zijn gewaardeerd. De lagere vastgestelde activawaarde betekent in dit geval dat die netbeheerders hun historische investering niet meer kunnen terugverdienen. Voor netbeheerders met een kortere afschrijvingstermijn dan 36 jaar geldt dat zij in de methode geconfronteerd worden met een hogere activawaarde dan waarvoor de gasaansluitingen nu door de netbeheerders zijn gewaardeerd. De hogere vastgestelde activawaarde betekent in dit geval dat de afnemers in het netgebied van die netbeheerders opnieuw betalen voor de gasaansluitingen die in het verleden al in de tarieven zijn doorberekend.
178. Voorgaand randnummer geldt, aldus RENDO, ook voor de behandeling van de ontvangen bijdragen. In de door de Raad voorgestelde systematiek wordt de ontvangen bijdrage gesaldeerd met de investering. RENDO is hier boekhoudkundig anders mee omgegaan: de bruto investering wordt op de balans geactiveerd in 50 jaar en de ontvangen bijdrage wordt op de balans gepassiveerd en valt in 25 jaar vrij. RENDO stelt dat, door deze systematiek te hanteren, RENDO de tarieven voor de periodieke aansluitvergoeding lager heeft kunnen vaststellen dan anders het geval was geweest. Dit heeft echter wel als consequentie dat de nog resterende waarde van de gasaansluitingen hoger is dan onder de systematiek van de Raad het geval zou zijn.
179. Indachtig bovenstaande, stelt RENDO dat de door de Raad voorgestelde methode om start-GAW's vast te stellen niet voldoet aan de door de Raad gehanteerde uitgangspunten van redelijkheid en vergelijkbaarheid, het kostenveroorzakingsprincipe alsmede aan het gelijke speelveld. RENDO vindt

dat het meest recht wordt gedaan aan de door de Raad gehanteerde uitgangspunten en aan het kostenveroorzakingsprincipe, indien voor elke netbeheerder een afzonderlijke start-GAW wordt vastgesteld op basis van de individuele uitgangspunten aangaande de historisch gehanteerde afschrijvingstermijnen en verwerking van de bijdrage derden. Met deze benadering wordt volgens RENDO ook rechtgedaan aan ORV's, aangezien verwacht mag worden dat de ORV's opgesloten zullen zitten in de vastgestelde start-GAW's. De "individuele" start-GAW's dienen vervolgens in de individuele tarieven verdisconteerd te worden. De maatstafregulering beperkt zich dan alleen tot de operationele kosten.

180. RENDO roept de Raad op om onderzoek te doen naar mogelijke ORV's bij de gasaansluitdienst, zeker indien er geen individuele start-GAW's worden vastgesteld.

Reactie "Methode om start-GAW's vast te stellen voldoet niet aan de uitgangspunten van redelijkheid en vergelijkbaarheid, het kostenveroorzakingsprincipe alsmede aan het gelijke speelveld"

181. De Raad merkt allereerst op dat in hoofdstuk 4 van Bijlage 3 van het ontwerp-besluit de Raad concludeert dat de door de Raad voorgestelde systematiek voldoet aan de door de Raad gedefinieerde uitgangspunten zoals genoemd in randnummers 10 tot en met 13 van Bijlage 3 van het ontwerp-besluit. Deze uitgangspunten zijn een verdere invulling door de Raad van de door de Algemene Rekenkamer genoemde criteria zoals genoemd in randnummer 8 van Bijlage 3 van het ontwerp-besluit. Dat RENDO aangeeft niet te begrijpen hoe de Raad in hoofdstuk 4 van Bijlage 3 van het ontwerp-besluit tot de conclusie kan komen dat de door de Raad voorgestelde systematiek voldoet aan de door de Algemene Rekenkamer genoemde criteria, kan mogelijk dus voortkomen uit een onjuiste interpretatie door RENDO van het woord "uitgangspunten" in randnummer 45 van Bijlage 3 van het ontwerp-besluit. De Raad zal echter in het vervolg van zijn reactie op onderhavige zienswijze niet uitgaan van een mogelijke onjuiste interpretatie en er van uitgaan dat de zienswijze van RENDO dezelfde zou zijn bij een juiste interpretatie. De Raad zal in hoofdstuk 4 van Bijlage 3 van onderhavig besluit explicieter aangeven dat de Raad doelt op de door hem gedefinieerde uitgangspunten.
182. De Raad merkt voorts op dat de door RENDO aangehaalde passages uit het rapport begrepen dienen te worden in de context van het rapport en van hetgeen de Raad in hoofdstuk 5 van het ontwerp-besluit aangeeft. Zo geeft de Raad in randnummer 38 van het ontwerp-besluit aan dat hij rekening houdt met verschillen tussen netbeheerders voor zover dit ORV's betreft. Andere verschillen ziet de Raad als efficiëntieverschillen die weggewerkt dienen te worden. Ook in het rapport geeft de Raad deze strekking aan op pagina 21: *"Bij het berekenen van de gestandaardiseerde economische kosten wordt verder rekening gehouden met objectiveerbare regionale verschillen (ORV's). Deze ORV's zijn objectief aantoonbare, structureel en significante verschillen in kosten tussen netbeheerders. Het gaat dus om kostenverschillen die veroorzaakt worden door factoren die leiden tot substantiële kosten voor de betreffende netbeheerders met een structureel karakter en welke niet-beïnvloedbaar zijn door de netbeheerder. Door de totale kosten te corrigeren voor deze ORV's worden netbeheerders vergelijkbaar verondersteld en wordt een gelijk speelveld gecreëerd."* Indien en voor zover er geen ORV's zijn vastgesteld, worden netbeheerders door de Raad dus vergelijkbaar verondersteld en als zodanig behandeld in de maatstaf. Omdat met betrekking tot de gasaansluitdienst geen ORV's zijn vastgesteld, veronderstelt de Raad aldus netbeheerders met betrekking tot de aansluitdienst vergelijkbaar.

183. Ook merkt de Raad op dat hij in randnummer 52 tot en met 54 van Bijlage 3 van het ontwerp-besluit aangeeft het uitgangspunt van vergelijkbaarheid in te vullen door middel van standaardisatie, conform wat de Raad hierover zegt in het rapport op pagina 20 en 21: *“Bij het berekenen van de gemiddelde kosten is het uiteraard van groot belang dat de kosten van de afzonderlijke netbeheerders met elkaar vergelijkbaar zijn. De NMa heeft daarom via zogenaamde Regulatory Accounting Rules (RAR) vastgelegd hoe de verschillende typen kosten berekend dienen te worden. Zo gelden er bijvoorbeeld regels voor de afschrijvingstermijnen van verschillende typen activa.”*
184. Voorts merkt de Raad op dat hij op 19 november 2009 een dataverzoek heeft neergelegd bij de netbeheerders waarin hij vraagt om financiële en productiviteitsgegevens ten behoeve van het vaststellen van de start-GAW's. Bij dat verzoek heeft de Raad een uitgebreide invulinstructie gevoegd, welke op voorhand was getoetst met de netbeheerders. De Raad heeft deze zorgvuldigheid betracht, juist om te bewerkstelligen dat netbeheerders op identieke wijze gegevens aanleveren (inclusief kostenallocatie). Naar het oordeel van de Raad is hij daarin geslaagd en is er ook in dezen geen sprake van onvergelijkbaarheid van netbeheerders of van afbreuk aan het gelijke speelveld.
185. Terzijde merkt de Raad nog op dat voor effectief onderzoek naar de vergelijkbaarheid van financiële realisaties of naar de vergelijkbaarheid van prestaties op een zeker detailniveau, betrouwbare financiële en productiegegevens van alle netbeheerders op overeenkomstig detailniveau onontbeerlijk zijn. Ten behoeve van het vaststellen van de start-GAW's dienen deze gegevens dan bovendien terug te gaan tot enkele decennia geleden, in elk geval tot eind jaren zestig, begin jaren zeventig, toen het gasnetwerk grootschalig werd uitgerold. De Raad stelt echter vast dat uit de resultaten van de gegevensuitvraag die de Raad op 19 november 2009 heeft gedaan, blijkt dat het detailniveau van de gevraagde gegevens past bij wat netbeheerders (globaal gezien) kunnen aanleveren, doch dat vragen naar een dieper detailniveau zinloos lijkt. Een belangrijke oorzaak hiervan is dat het huidige landschap van netbeheerders tot stand is gekomen door een complex proces van schaalvergroting waarbij gegevens verloren danwel vervaagd zijn geraakt. Ook is door netbeheerders als reden genoemd dat gegevens zoals de Raad opvroeg niet of op een ander detailniveau zijn bijgehouden omdat hieraan nooit eerder eisen waren gesteld door gezaghebbende instanties. Bovenstaand beeld wordt ondersteund door uitspraken van netbeheerders tijdens bijeenkomsten van de expertgroep en klankbordgroep gasaansluiting in 2009. De Raad komt daarmee tot de conclusie dat een onderzoek naar vergelijkbaarheid van netbeheerders, althans in elk geval de financiële aspecten daarvan, niet haalbaar is voor zover een dergelijk onderzoek zich richt op het verleden.
186. De Raad blijft derhalve bij zijn oordeel dat de methode voldoet aan het uitgangspunt van vergelijkbaarheid en dat bovendien een eventueel historisch onderzoek naar vergelijkbaarheid niet haalbaar is. Via standaardisatie bepaalt de Raad vergelijkbare start-GAW's, op basis waarvan via de maatstafregulering uiteindelijk een gelijk speelveld kan worden bereikt. De Raad is het aldus evenmin eens met RENDO dat de methode om start-GAW's vast te stellen niet bijdraagt aan het bereiken van een gelijk speelveld.
187. Met de opmerking van RENDO dat met een individuele benadering van start-GAW's recht wordt gedaan aan ORV's is de Raad het evenmin eens. Immers, het impliciet meenemen van ORV's gaat in tegen het beginsel dat een ORV objectief en expliciet vastgesteld dient te worden alvorens er

rekening mee te houden in de reguleringssystematiek. Het impliciet meenemen in de regulering van eventuele ORV's kan nimmer aan de orde zijn.

188. Ter zake van de opmerkingen van RENDO over het uitgangspunt van redelijkheid merkt de Raad het volgende op. Zoals de Raad in voorgaande overweegt, veronderstelt hij netbeheerders ten aanzien van de gasaansluitdienst vergelijkbaar. Netbeheerders hebben in het verleden eenzelfde historische ontwikkeling van gasnetten doorgemaakt, daarbij gebruik gemaakt van dezelfde beschikbare technologie en een hoge mate van standaardisering bereikt. De Raad vindt het dan ook redelijk om bij de vaststelling van start-GAW's uit te gaan van uniforme grondslagen.
189. In aanvulling op voorgaand randnummer merkt de Raad het volgende op. In randnummer 11 van Bijlage 3 van het ontwerp-besluit geeft de Raad aan dat hij, gezien vanuit het perspectief van netbeheerders, met het uitgangspunt van redelijkheid bedoelt dat *“netbeheerders via de reguleringssystematiek (maatstafconcurrentie) in staat moeten zijn om het efficiënte deel van de gestandaardiseerde kosten terug te verdienen in de tarieven, voor zover deze kosten betrekking hebben op aansluitingen die de netbeheerder ultimo 2008 in beheer had. Dat betekent voor de methode tot vaststelling van de GAW's 2008 en de afschrijvingschema's per 2009, dat van deze methode verwacht mag worden dat deze eraan bijdraagt dat netbeheerders de gestandaardiseerde kosten (voor zover efficiënt ten opzichte van de maatstaf) die gemaakt zijn om aansluitingen aan te leggen, te saneren of te wijzigen, kunnen terugverdienen voor zover dat nog niet is gebeurd ultimo 2008.”* Met dit citaat in het algemeen en het begrip efficiënte kosten in het bijzonder, bedoelt de Raad aan te geven dat hij het van belang vindt dat netbeheerders via toekomstige tarieven slechts die netto kosten vergoed krijgen (inclusief een redelijk rendement) waarvan verondersteld mag worden dat ze redelijkerwijs gemaakt hadden moeten worden om aansluitingen aan te leggen, te saneren of te wijzigen in 2008 of eerder. Om te bepalen wat daarbij een redelijk niveau van noodzakelijk te maken netto kosten is, grijpt de Raad terug op het sectorgemiddelde niveau van gemaakte kosten (benchmarking). De Raad vindt dit redelijk omdat alleen zo voor elke netbeheerder geldt dat zijn afnemers er zo goed als mogelijk op kunnen vertrouwen dat ze niet meer betalen dan nodig. Dat is principieel niet anders dan dat de Raad pleegt te doen in de rest van de reguleringssystematiek. Om het kostenniveau goed vast te kunnen stellen is het voorts van belang dat gerekend wordt met gestandaardiseerde kosten. Immers, alleen zo kan bereikt worden dat, uitgaande van vergelijkbare omstandigheden, de kosten van prestaties vergelijkbaar zijn en dus geschikt voor benchmarking (nogmaals: op grond van voorgaande overwegingen vindt de Raad dat omstandigheden vergelijkbaar zijn en dat de situatie zich ook daadwerkelijk leent voor standaardisering). Ook dat is principieel niet anders dan dat de Raad pleegt te doen in de rest van de reguleringssystematiek. De Raad bereikt standaardisering onder andere door start-GAW's vast te stellen op basis van uniforme grondslagen. De gestandaardiseerde afschrijvingstermijn voor investeringen gedaan in 2008 of eerder is daarbij een onderdeel van deze uniformiteit. De Raad vindt het aldus tevens logisch en wenselijk om bij de vaststelling van start-GAW's uit te gaan van uniforme grondslagen. Tot slot merkt de Raad op dat netbeheerders via de start-GAW's en de reguleringssystematiek een redelijke rendement op netto investeringen gedaan in 2008 of eerder kunnen verwerken in de tarieven voor de aansluitdienst en dat de Raad er op mag vertrouwen dat, gelet op de historische positie van netbeheerders, netbeheerders in het verleden vereiste danwel gewenste rendementen in hun tarieven hebben verwerkt.

190. Specifiek ter zake van de opmerking van RENDO over het omgaan met bijdragen van derden en de suggestie dat RENDO daarmee handelt in het belang van zijn afnemers (zie randnummer 178), merkt de Raad op dat het passiveren van ontvangen vergoedingen en deze passiva laten vrijvallen in een tempo anders dan het afschrijvingstempo van bijbehorende activa geen gebruikelijke praktijk is, zelfs niet binnen de kring van regionale gasnetbeheerders. Met de door RENDO gewekte suggestie dat dit ook in het belang is van afnemers, is de Raad het niet eens omdat de netto contante waarde van een investering niet beïnvloed wordt door het al dan niet passiveren van daarvoor ontvangen bijdragen van derden. Kortom, RENDO overtuigt de Raad niet dat de ongebruikelijke boekhoudkundige keuzes van RENDO gemaakt zijn mede in het belang van de afnemers van RENDO. Een additionele vergoeding in de tarieven die zou ontstaan door rekening te houden met de wijze waarop RENDO is omgegaan met ontvangen bijdragen van derden vindt de Raad derhalve niet redelijk.
191. Specifiek over het kostenveroorzakingsprincipe, merkt de Raad op dat RENDO niet aangeeft waarom hij meent dat met de in het ontwerp-besluit aangegeven wijze van vaststelling van start-GAW's dit principe geweld wordt aangedaan. Verder verwijst de Raad naar het ontwerp-wijzigingsbesluit²⁹ dat hij op 2 april 2010 ter inzage heeft gelegd met als doel om de tariefstructuur van de gasaansluitdienst te regelen per 1 januari 2011. Met deze wijziging beoogt de Raad het kostenveroorzakingsprincipe te bevorderen.
192. Ter zake van de oproep van RENDO om onderzoek te doen naar mogelijke ORV's bij de gasaansluitdienst, spreekt de Raad zijn bereidheid uit om met RENDO in overleg te treden over eventueel onderzoek naar mogelijke ORV's in het domein van gasaansluitingen. Hij wijst er daarbij nadrukkelijk op dat dit, mede indachtig hetgeen de Raad in het bovenstaande aangeeft over vergelijkbaarheid, niet van invloed zal zijn op de vaststelling van de start-GAW's en dat dit, uit het oogpunt van zorgvuldige en tijdige besluitvorming, ook niet meer van invloed kan zijn op onderhavig besluit. Bovendien roept de Raad RENDO op om claims op het bestaan van dergelijke ORV's voldoende onderbouwd aan te leveren bij de Raad ter initialisatie van genoemd overleg.

Conclusie "Methode om start-GAW's vast te stellen voldoet niet aan de uitgangspunten van redelijkheid en vergelijkbaarheid, het kostenveroorzakingsprincipe alsmede aan het gelijke speelveld"

193. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit, anders dan dat de Raad in hoofdstuk 4 van Bijlage 3 van onderhavig besluit explicieter aangeeft dat de Raad doelt op de door hem gedefinieerde uitgangspunten zoals genoemd in randnummers 10 tot en met 13 van Bijlage 3 van het ontwerpbesluit.

4.3 Eindinkomsten

194. In deze paragraaf gaat de Raad in op de zienswijzen die zijn ingediend bij het onderdeel van de reguleringssystematiek dat ziet op de eindinkomsten (paragraaf 8.5 uit het ontwerp-besluit). Daarbij heeft de Raad onderscheid gemaakt naar de zienswijzen met betrekking tot de

---

²⁹ Ontwerp-besluit van de Raad van 2 april 2010 met kenmerk 103133_2/237. Dit besluit is te vinden op de internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl.

productiviteitsverandering (zie paragraaf 4.3.1) en objectieveerbare regionale verschillen (zie paragraaf 4.3.2)

4.3.1 Productiviteitsverandering

195. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op de productiviteitsverandering.

Zienswijze 32 “Forward looking vaststellen van productiviteitsverandering voor CAPEX”

196. Enexis en ZEBRA constateren dat in het ontwerp-besluit de verwachte productiviteitsverandering wordt gebaseerd op de gezamenlijke kostenontwikkeling van zowel OPEX als CAPEX uit het verleden. Dit is volgens Enexis en ZEBRA een juiste benadering voor zover dit OPEX betreft. Terugkijken op investeringen in het verleden en de ontwikkeling doortrekken naar de toekomst zonder met de bijzondere aard en historische achtergrond van de CAPEX rekening te houden is volgens Enexis en ZEBRA echter niet de meest geschikte manier om tot een voorspelling van de productiviteitsverandering te komen.
197. Liander schrijft in de zienswijze met betrekking tot de aanmerkelijke investeringen (zienswijze 12) dat het timingissue ook opgelost zou kunnen worden met het berekenen van een specifieke 'efficiëntiebepaling' voor de investeringskosten op basis van een 'forward looking' werkwijze. Liander is van mening indien het forward looking bepalen in het geval van aanmerkelijke investeringen mogelijk is, dat het dan evengoed altijd zou kunnen worden gedaan, mits er voldoende betrouwbare data voorhanden zijn.
198. RENDO zou van de Raad willen vernemen welke waarde de Raad hecht aan kwaliteits- en capaciteitsdocumenten (hierna: KCD's) indien zij de investerings- en onderhoudsplannen (hierna: I&O's) betrouwbaar acht. RENDO vraagt zich hierbij af in hoeverre de kwaliteit van de onderbouwing een relevant criterium is om I&O's te hanteren voor de productiviteitsverandering, en ziet de realisatie van I&O's en het verkrijgen van een betere schatting voor de productiviteitsverandering hieruit als een relevanter criterium.
199. RENDO kan zich vinden in het besluit van de Raad om de meting van de productiviteitsverandering te baseren op het recente verleden. RENDO geeft aan veel belang te hechten aan een consistente toepassing van de reguleringssystematiek.

Reactie “Forward looking vaststellen van productiviteitsverandering voor CAPEX”

200. De Raad constateert dat Enexis, ZEBRA en Liander aangeven dat de CAPEX 'forward looking' vastgesteld zouden moeten worden, in plaats van deze voor de productiviteitsverandering te baseren op investeringen uit het verleden. De Raad beoogt een zo goed mogelijke inschatting te maken van de productiviteitsverandering in de komende periode. De productiviteitsverandering is daarmee zelf al forward looking. De vraag is echter welke data, uit het verleden of over de toekomst, het meest representatief zijn om de inschatting mee te maken.
201. Om investeringskosten op basis van data over de toekomst mee te nemen, zou de Raad over de jaren tot en met 2013 over voldoende betrouwbare informatie over investeringskosten moeten

beschikken. De Raad constateert, naar aanleiding van het onderzoek van Movares, dat netbeheerders over onvoldoende informatie beschikken om tot goed onderbouwde investeringsplannen te komen. Hiervoor verwijst de Raad naar paragraaf 6.3 van het ontwerp-besluit. De Raad concludeert dat de investeringsplannen een te lage betrouwbaarheid hebben om inschattingen voor toekomstige investeringen en kosten op te baseren. Hoe de informatie uit KCD's en I&O's gebruikt zou worden indien de Raad deze wel voldoende betrouwbaar acht, is voor onderhavig methodebesluit niet relevant.

202. De Raad ziet in het recente verleden gerealiseerde kosten nog steeds als beste schatting voor kosten in de komende reguleringsperiode. Bij het schatten van de productiviteitsverandering blijft de Raad daarom uitgaan van het recente verleden. Hiermee zet de Raad dezelfde methode door die ook reeds in het methodebesluit NG3R is vastgelegd. RENDO heeft aangegeven zich hierin te kunnen vinden.
203. De Raad benadrukt dat bij het vaststellen van een aanmerkelijke investering veelal wordt uitgegaan van investeringen die zijn geactiveerd in het jaar voorafgaand aan het jaar waarvoor (in de tariefbesluiten) de toegestane inkomsten worden bepaald. Dit betreft daarmee de meest recente gerealiseerde data, die de Raad voldoende betrouwbaar acht. Er bestaat hierbij geen verschil tussen de methode voor de bepaling van de x -factor en de vaststelling van een aanmerkelijke investering. Als de Raad al de kosten op van een AI op basis een van forward looking benadering baseert, dan gaat het om een voorspelling met een kortere horizon dan een eindpunt van een reguleringsperiode.
204. Kortom, de Raad acht de meest recente gerealiseerde data het meest betrouwbaar om de productiviteitsverandering op te baseren.

Conclusie "Forward looking vaststellen van productiviteitsverandering voor CAPEX"

205. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 33 "Genuanceerd omgaan met kwalificatie inefficiëntie"

206. Netbeheer Nederland merkt op dat de Raad een verschil in kosten per output tussen netbeheerders constateert. Volgens Netbeheer Nederland betreft dit slechts een momentopname die vertekend kan zijn door diverse incidenten, zoals incidentele kosten, verschillen in ouderdom van de infrastructuur, niet als output gewaardeerde prestaties en verschillen in (nog) niet als ORV gekwalificeerde factoren. De kwalificatie van die kostenverschillen als efficiëntieverschillen acht Netbeheer Nederland onjuist. Netbeheer Nederland stelt voor om genuanceerder om te gaan met de kwalificatie inefficiëntie en dit tot uitdrukking te brengen in het besluit.

Reactie "Genuanceerd omgaan met kwalificatie inefficiëntie"

207. De Raad begrijpt het standpunt van Netbeheer Nederland. De Raad merkt daarbij op dat het, gelet op de wetsgeschiedenis en de economische literatuur, goed verdedigbaar is om verschillen in kosten als verschillen in efficiëntie te benoemen. Desalniettemin formuleert de Raad in onderhavig besluit de efficiëntieverschillen waar mogelijk als de meer waardenneutrale term kostenverschillen. De Raad benadrukt dat de strekking van het woord kostenverschillen en de betekenis hiervan niet anders is dan toen het woord efficiëntieverschillen door de Raad werd gebruikt.

Conclusie “Genuanceerd omgaan met kwalificatie inefficiëntie”

208. De zienswijze heeft geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit. Anders dan waar in het ontwerp-besluit het woord efficiëntieverschillen wordt gehanteerd, formuleert de Raad dit woord in onderhavig besluit als kostenverschillen.

Zienswijze 34 “Voorziening bij te hoog geschatte PV over 2007-2009 om kosten te dekken”

209. RENDO kan zich vinden in het besluit van de Raad om de PV op het verleden te baseren, omdat het automatische correctiemechanisme in de reguleringssystematiek zo haar werk kan doen. Wel vraagt RENDO aandacht voor de financieringsaspecten die samenhangen met een schattingsfout in de PV. RENDO verwacht over de periode 2007-2009 dat de geschatte PV te hoog is, waardoor het huidige inkomstenniveau onvoldoende zal zijn om de kosten te dekken.
210. Zorgpunt bij DNWB is dat de sector als geheel, bij kostenstijgingen, inkomsten tekort komt. Dit uit zich met grote vertraging in de tarieven, waardoor netbeheerders de kostenstijgingen gedurende een lange periode moeten voorfinancieren. De netto contante waarde is bij de geschetste situaties negatief. De sector komt zo niet uit de kosten, terwijl dit een belangrijk uitgangspunt is van de Raad.
211. RENDO en DNWB verzoeken de Raad om voor bovengenoemde punten een voorziening op te nemen in het besluit, omdat anders een structurele onderdekking resteert.

Reactie “Voorziening bij te hoog geschatte PV over 2007-2009 om kosten te dekken”

212. De Raad is niet van mening dat de mogelijke onderdekking van kosten of voorfinanciering die netbeheerders gedurende de derde reguleringsperiode aangeven te ondervinden, via een voorziening vergoed dient te worden. Ten eerste merkt de Raad op dat er voor netbeheerders ook situaties zijn geweest en zich kunnen voordoen waarbij sprake is van een overdekking³⁰. De inkomsten van de netbeheerders uit de sector lagen toen boven het kostenniveau, waardoor, als de lijn van RENDO en DNWB doorgezet zou worden, de Raad deze overwinsten over die periode af had moeten romen. Dit heeft de Raad niet gedaan, wat onverlet laat dat van de netbeheerders verwacht kan worden dat zij op doelmatige wijze met deze meevaller uit de regulering omgaan. De netbeheerders hadden bijvoorbeeld een voorziening kunnen activeren of extra rendement kunnen creëren om tegenvallers in rendement in de toekomst mee op te vangen. De Raad wijst er in dit verband op dat de sector bekend was en is met de reguleringssystematiek en zeer wel in staat was en is om de consequenties daarvan te overzien. Er zijn derhalve geen maatregelen in onderhavig besluit opgenomen om enige overdekking of voordelen van het eerder beschikbaar hebben van financiële middelen af te romen. De Raad acht een (asymmetrische) voorziening voor netbeheerders niet redelijk.
213. Ten tweede merkt de Raad op dat een dergelijke voorziening niet aansluit bij de doelstelling om de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van netbeheerders te bevorderen. Het opnemen van voorzieningen om kosten hoger dan inkomsten te vergoeden, dan wel om inkomsten hoger dan kosten (inclusief een redelijk rendement) af te romen, zou prikkels voor het streven naar doelmatigheid van de bedrijfsvoering van netbeheerders aanzienlijk verminderen.

---

³⁰ Onderzoeksrapport inzake de winsten van energiebedrijven. Kenmerk 102362/93, mei 2007.
www.energiekamer.nl.

214. De Raad merkt voorts op dat de gehanteerde methode een correctiemechanisme bevat voor afwijkingen van de kosten van netbeheerders ten opzichte van vastgestelde inkomsten van de netbeheerders over een reguleringsperiode. Doordat de maatstaf en de resulterende inkomsten wordt gebaseerd op de gerealiseerde kosten van de netbeheerders zelf, zullen over meerdere reguleringsperiodes de afgeweken realisaties ten opzichte van de vastgestelde inkomsten worden beperkt. Dergelijk correctiemechanisme zou er niet zijn wanneer wordt uitgegaan van een externe of niet-gerealiseerde maatstaf. RENDO bevestigt de werking van dit correctiemechanisme.
215. Kortom, de Raad is van mening dat het opnemen van een dergelijke voorziening niet nodig en niet gerechtvaardigd is.

Conclusie "Voorziening bij te hoog geschatte PV over 2007-2009 om kosten te dekken"

216. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

4.3.2 Objectieveerbare regionale verschillen

217. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op de ORV's. De Raad maakt hierbij onderscheid tussen zienswijzen gemaakt naar aanleiding van het onderwerp lokale heffingen (zie paragraaf 4.3.2.1) en aansluitdichtheid (zie paragraaf 4.3.2.2).

4.3.2.1 Lokale heffingen

218. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op het ORV lokale heffingen.

Zienswijze 35 "Bij afschaffing precariobelasting blijft afgekochte precario een ORV"

219. RENDO is het niet eens met de wijze waarop de Raad bij afschaffing van precariobelasting met afgekochte precario omgaat. RENDO herhaalt haar standpunt over het voornemen van de Raad, zoals weergegeven in randnummer 233 van het ontwerp-besluit.

Reactie "Bij afschaffing precariobelasting blijft afgekochte precario een ORV"

220. De Raad interpreteert de herhaling van het standpunt van RENDO over het voornemen van de Raad als herhaling van het standpunt dat RENDO innam bij het methodebesluit NG3R. Het voornemen van de Raad is overeenkomstig het voornemen voor de behandeling van de afgekochte precario bij afschaffing van de precariobelasting gedurende de derde reguleringsperiode, waarbij reeds kennis is genomen van de zienswijze van RENDO op het ontwerp-besluit voor de derde reguleringsperiode. De Raad constateert dat RENDO in haar zienswijze voor de vierde reguleringsperiode geen nieuwe argumenten aanvoert tegen het voornemen van de Raad. Het voornemen van de Raad blijft daarom ongewijzigd.

Conclusie "Bij afschaffing precariobelasting blijft afgekochte precario een ORV"

221. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

4.3.2.2 Aansluitdichtheid

222. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op het onderzoek naar aansluitdichtheid. De Raad clustert in deze paragraaf alle zienswijzen die hierop betrekking hebben.

Zienswijze 36 “Besluitvorming derde periode dient separaat plaats te vinden”

223. Netbeheer Nederland geeft aan dat het ontwerp-besluit de indruk wekt dat ook de afwikkeling van aansluitdichtheid over de derde reguleringsperiode onderdeel van onderhavig besluit is. Netbeheer Nederland vindt het noodzakelijk dat de besluitvorming over de derde en vierde reguleringsperiode gescheiden wordt gehouden. De besluitvorming over aansluitdichtheid over de derde reguleringsperiode moet volgens Netbeheer Nederland afgewikkeld worden in een separate brief of (wijzigings)besluit, omdat dan voorkomen wordt dat eventuele bezwaar- of beroepsprocedures over de vierde reguleringsperiode belast worden met gronden die feitelijk betrekking hebben op de derde reguleringsperiode.

Reactie “Besluitvorming derde periode dient separaat plaats te vinden”

224. De Raad is het niet eens met deze zienswijze van Netbeheer Nederland. De Raad heeft namelijk geen bevoegdheidsgrondslag om methodebesluiten te wijzigen dan wel om separaat van methodebesluiten dergelijke besluiten te nemen. De Raad heeft zo goed als mogelijk onderhavig besluit zodanig ingedeeld dat de behandeling van de derde en vierde reguleringsperiode gescheiden aan de orde komt. Netbeheerders kunnen tegen beide onderdelen separate beroepsgronden indienen. Overigens ziet de Raad geen toegevoegde waarde in het in een separaat besluit vastleggen van de logische implicatie van het niet vaststellen van aansluitdichtheid als ORV.

Conclusie “Besluitvorming derde periode dient separaat plaats te vinden”

225. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 37 “Wenselijkheid nader onderzoek”

226. Liander is het met de Raad eens dat op basis van het tot dusver uitgevoerde onderzoek niet vastgesteld kan worden dat aansluitdichtheid een ORV is. Liander twijfelt aan de toegevoegde waarde van nader onderzoek vanwege de grote onzekerheden die zijn geïntroduceerd tijdens de eerdere stappen in het onderzoek naar aansluitdichtheid. Liander vindt dan ook dat eventuele resultaten met de grootste voorzichtigheid beoordeeld moeten worden.

227. RENDO, Enexis en ZEBRA zijn verheugd dat de Raad nader onderzoek uitvoert. RENDO merkt hierbij op dat de erkenning van aansluitdichtheid als ORV essentieel is voor het verkrijgen van een gelijk speelveld. Volgens Enexis en ZEBRA is het onvermijdelijk dat in de reguleringsmethode rekening wordt gehouden met inmiddels erkende meerkosten bij een lagere aansluitdichtheid. RENDO ziet een aangenomen motie bij de wet voorrang voor duurzaam als ondersteuning hiervan. In deze motie staat dat delen van gebieden kunnen worden uitgezonderd van de uitvoering van wettelijke taken, indien een netbeheerder aldaar niet op economische voorwaarden een gastransportnet in werking kan hebben, onderhouden of ontwikkelen. RENDO is benieuwd welke criteria ervoor zorgen dat een gebied als onrendabel zou kwalificeren, en hoe dit zich verhoudt tot de reeds aangesloten afnemers in die gebieden.

228. Endinet is van mening dat de Raad aansluitdichtheid terecht niet als ORV aanmerkt. Ook acht Endinet nader onderzoek niet opportuun. Endinet trekt hierbij een parallel met elektriciteit. Endinet meent dat de uitkomsten voor elektriciteit niet te gebruiken zijn voor een conclusie over aansluitdichtheid bij gas en dat deze uitkomsten zelfs niet voldoende aanleiding vormen voor nader onderzoek bij gas. Tot slot merkt Endinet ook op dat een met elektriciteit vergelijkbare aanpak niet geschikt is.

Reactie "Wenselijkheid nader onderzoek"

229. De Raad ziet de zienswijzen van Liander en Endinet als ondersteuning voor zijn keuze om aansluitdichtheid in het ontwerp-besluit niet aan te merken als ORV. Echter, in tegenstelling tot Liander en Endinet heeft de Raad nader onderzoek wel relevant geacht. Er waren naar de mening van de Raad namelijk nog enkele openstaande punten.

230. Uit het nadere onderzoek van de Raad blijkt het volgende: de reeds beschikbare data zijn niet van een zodanig voldoende kwalitatief en gedetailleerd niveau dat het bepalen van leidinggerelateerde kosten tot objectieve uitkomsten leidt. Dit komt doordat de start-GAW bij de aanvang van de regulering niet in een groot aantal activacategorieën is ingedeeld. Daarnaast leveren de beschikbare kostendata geen eenduidig beeld op van de verdeling van de start-GAW over de verschillende gedefinieerde categorieën. Hierdoor is het niet mogelijk om voor gas op een lager niveau dan het totale kostenniveau de relatie tussen aansluitdichtheid en kosten te onderzoeken. De Raad heeft dit besproken tijdens een bijeenkomst van de klankbordgroep op 15 juni 2010. Het nadere onderzoek van de Raad leidt met bovenstaande niet tot een andere conclusies dan die uit het ontwerp-besluit. De Raad heeft niet kunnen vaststellen dat aansluitdichtheid voor gasnetbeheerders als ORV moet worden aangemerkt.

231. In reactie op de zienswijze van RENDO merkt de Raad op dat een factor alleen als ORV aangemerkt moet worden als dat uit onderzoek blijkt. Voor aansluitdichtheid is dat, zoals reeds aangegeven, niet het geval. Daarnaast loopt de Raad in het algemeen niet vooruit op politieke ontwikkelingen voordat deze zijn vastgelegd in wetteksten. De Raad acht het dan ook prematuur om in te gaan op de inhoud van een aangenomen motie.

232. De Raad is het eens met de zienswijze van Endinet dat de uitkomsten voor elektriciteit niet direct toepasbaar zijn voor gas. Er bestaan namelijk verschillen in omvang van verzorgingsgebieden en aantallen netbeheerders.

Conclusie "Wenselijkheid nader onderzoek"

233. Deze zienswijzen hebben niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit. De Raad heeft de resultaten van het aanvullende onderzoek toegevoegd aan de motivering van de voor aansluitdichtheid gemaakte keuze.

Zienswijze 38 "De Raad dient netbeheerders te consulteren en informeren"

234. Stedin merkt op dat netbeheerders in staat moeten worden gesteld om de juistheid en robuustheid van de gehanteerde uitgangspunten, methoden, data en rekenmodellen te kunnen controleren. Daarnaast vindt Stedin dat de Raad, indachtig de uitspraak van het CBb van 3 november 2009 inzake het methodebesluit NG3R, ook moet consulteren over het nadere onderzoek.

Reactie “De Raad dient netbeheerders te consulteren en informeren”

235. De Raad is het eens met de zienswijze van Stedin. De Raad heeft daarom op 15 juni 2010 een bijeenkomst voor de klankbordgroep georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst heeft de Raad gepresenteerd wat de uitkomsten van zijn nadere onderzoek zijn, en tot welke conclusies dit heeft geleid. Van deze bijeenkomst is een verslag³¹ gemaakt.

Conclusie “De Raad dient netbeheerders te consulteren en informeren”

236. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit. Wel heeft de Raad mede naar aanleiding van deze zienswijze een extra bijeenkomst van de klankbordgroep georganiseerd.

Zienswijze 39 “Bepaling leidinggerelateerde kosten”

237. Liander is het met de Raad eens dat de leidinggerelateerde operationele kosten niet objectief vastgesteld kunnen worden. Enexis en DNWB merken op dat de Energiekamer destijds (begin jaren 2000) ook een gespecificeerde opbouw van de activawaarde voor gas had kunnen opvragen, gelijk aan de gehanteerde aanpak bij elektriciteit. Enexis en DNWB merken daarnaast ook op als belangrijkste bezwaar van de GAW-benadering te zien, dat de benodigde gegevens over de GAW niet in detail beschikbaar zijn. Een modelbenadering, zoals voorgesteld door D-Cision³², is volgens Enexis en DNWB wel mogelijk omdat zo'n benadering stoelt op een helder theoretisch kader en transparante veronderstellingen. Enexis en DNWB zien het, in tegenstelling tot de Raad, niet als een groot bezwaar dat de modelbenadering afwijkt van de bepaling van de start-GAW. Enexis en DNWB stellen voor om beide benaderingen te combineren door de leidinggerelateerde kosten te bepalen aan de hand van de modelmatige benadering, en dat de uitkomsten vervolgens geschaald worden naar het totaalbedrag van de sector-GAW.

Reactie “Bepaling leidinggerelateerde kosten”

238. De Raad ziet de zienswijze van Liander als ondersteuning voor zijn keuze om de OPEX niet te betrekken in zijn analyses.

239. In reactie op de zienswijzen van DNWB en Enexis merkt de Raad het volgende op. Het feit dat de start-GAW voor gas indertijd niet gedetailleerd is opgevraagd, kan de Raad niet terugdraaien. Het is een feit dat een gespecificeerde start-GAW niet beschikbaar is. Deze situatie is echter niet ontstaan door arbitraire keuzes. Indertijd heeft de Raad er bewust voor gekozen om de start-GAW's niet gespecificeerd op te vragen, omdat een dergelijke specificiteit in de boekhoudkundige systemen van de gasnetbeheerders ontbrak. Een destijds gespecificeerde opvraag van de start-GAW zou daarom ook niet noodzakelijk tot het benodigde niveau van betrouwbaarheid hebben geleid.

240. De Raad blijft van mening verschillen met Enexis en DNWB ten aanzien van een modelbenadering om leidinggerelateerde kosten vast te stellen. De Raad heeft reeds een modelbenadering uitgevoerd, zijnde een zogenaamde Model Netwerk Analyse door de onderzoekers van Frontier³³. Tijdens dit onderzoek kwam naar voren dat dergelijke analyses complex zijn, een groot aantal

---

³¹ Het verslag is te vinden op de internetpagina van de Energiekamer (www.energiekamer.nl).

³² Zie D-Cision, *Methoden om de pijp en leiding gerelateerde kosten te bepalen*, 7 juli 2009 (www.energiekamer.nl).

³³ Zie Frontier Economics en Consentec, *Impact of connection density on regional cost differences for network operators in the Netherlands*, april 2009 (www.energiekamer.nl).

veronderstellingen vragen en leiden tot (kosten)informatie die op andere uitgangspunten is gestoeld dan de uitgangspunten in de reguleringsmethode. Daarnaast heeft de uitgevoerde Model Netwerk Analyse niet geleid tot een door de netbeheerders gedragen kostenbegrip. De Raad concludeert dat in ieder geval geen overeenstemming bestond tussen de netbeheerders over de volgende cruciale aspecten van de uitgevoerde modelanalyse: de aanname dat aansluitingen gelijk verspreid zijn over elk viercijferig postcodegebied van het verzorgingsgebied, de uit Oostenrijk overgenomen relatie tussen het aantal aansluitingen en de netlengte in kilometers, de relatieve verhouding tussen de eenheidskosten in dicht- en dunbevolkt gebied en welke kostenposten beïnvloed worden door aansluitdichtheid. De Raad acht een vervolg op de uitkomsten van de reeds uitgevoerde modelanalyse alsmede een nieuwe modelanalyse daarom niet zinvol.

Conclusie “Bepaling leidingrelateerde kosten”

241. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 40 “Model analyse niet bruikbaar voor conclusies”

242. Liander plaatst een kanttekening bij de modelanalyse van Frontier Economics en Consentec. Deze onderzoekers construeren een netwerk(lengte) per postcodegebied, en vergelijken vervolgens de totale netwerklengtes van de netbeheerders. Uit analyses van Liander blijkt dat de berekende lengtes per postcodegebied substantieel verschillen van de werkelijke lengtes, zowel in positieve als negatieve zin. Volgens Liander komt dit door de simplistische veronderstelling van de onderzoekers dat de aansluitingen gelijk verspreid zijn over het relevante deel van het postcodegebied.

Reactie “Modelanalyse niet bruikbaar voor conclusies”

243. De Raad is het eens met deze zienswijze van Liander. In beginsel vindt de Raad een modelanalyse een goede methode om het bestaan van kostenverschillen tussen netbeheerders te onderzoeken. De Raad merkt hierbij echter wel op dat overeenstemming over de cruciale aannames en uitgangspunten bij de daadwerkelijke uitvoering van modelanalyses van essentieel belang is. Alleen dan zal er ook draagvlak kunnen zijn voor de uitkomsten van een modelanalyse. Aangezien hiervan geen sprake is bij de uitgevoerde modelanalyse (zie randnummer 240 voor voorbeelden) acht de Raad de uitkomsten ook niet bruikbaar.

Conclusie “Modelanalyse niet bruikbaar voor conclusies”

244. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit. Wel heeft de Raad in het besluit een nadere toelichting opgenomen waarom hij de uitgevoerde modelanalyse niet bruikbaar acht.

Zienswijze 41 “Juistheid en volledigheid van gegevens niet vastgesteld”

245. Liander geeft aan dat de juistheid en volledigheid van de gebruikte gegevens niet is vastgesteld. Zij verwijst hierbij naar de opmerking van de Raad dat niet aannemelijk is dat de technische data niet bruikbaar zijn voor het onderzoek. Liander vindt deze formulering dusdanig ruim dat de juistheid en volledigheid van gegevens niet is vastgesteld. Liander vindt het voorbarig dat de Raad met deze ruime formulering suggereert dat eventuele onzuiverheden in de gegevens geen consequenties hebben voor de uitkomsten van het onderzoek

Reactie “Juistheid en volledigheid van gegevens niet vastgesteld”

246. De Raad is het niet eens met de gevolgtrekking die Liander trekt. Het klopt dat in accountanttechnische zin de juistheid en volledigheid van gegevens niet is vastgesteld. Op voorhand was ook duidelijk dat dit niet mogelijk zou zijn, omdat accountants geen (goedkeurende) verklaringen kunnen afgeven bij fysieke gegevens (aantallen aansluitingen, aantal kilometer net etc.). Tijdens het onderzoek van The Brattle Group (gepubliceerd in 2006) bleek al dat accountants geen verklaringen konden afgeven. Om die reden heeft de Raad besloten om bij de uitvoering van het vervolgonderzoek naar aansluitdichtheid over te gaan tot het valideren van (fysieke) data door accountants rapporten van feitelijke bevindingen op te laten stellen. Op deze wijze hebben de accountants een beschrijving kunnen geven van de wijze waarop de fysieke data geregistreerd worden en hoe de kwaliteitswaarborging van deze registratiesystemen door afzonderlijke netbeheerders is verzorgd. De Raad heeft zich bij dit traject laten bijstaan door accountantsbureau Mazars. Uit de rapportages van Mazars blijkt dat niet is vastgesteld dat de verkregen data niet bruikbaar zijn. Het klopt dat hier sprake is van een negatieve formulering. Desalniettemin acht de Raad de kwaliteitswaarborging bij netbeheerders dusdanig dat de verkregen data voldoende goed zijn voor de uitvoering van het onderzoek naar aansluitdichtheid.

Conclusie “Juistheid en volledigheid van gegevens niet vastgesteld”

247. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 42 “Bij vaststelling ORV dienen begininkomsten te worden aangepast”

248. DNWB merkt in haar zienswijze op dat, in geval aansluitdichtheid als ORV aan te merken zou zijn, dan zowel een correctie van de begin- als eindinkomsten plaats moet vinden (in plaats van alleen een correctie van de eindinkomsten). Mocht geen correctie van de begininkomsten kunnen plaatsvinden, dan pleit DNWB voor compensatie met terugwerkende kracht.

Reactie “Bij vaststelling ORV dienen begininkomsten te worden aangepast”

249. De Raad merkt allereerst op dat het nadere onderzoek niet heeft geleid tot een wijziging van zijn conclusie dat niet blijkt dat hij aansluitdichtheid als ORV zou moeten aanmerken. Het verzoek van DNWB is daarmee niet aan de orde. Toch licht de Raad hieronder toe hoe hij het verzoek van DNWB ziet in relatie tot het reguleringskader.

250. De Raad merkt op dat de reguleringsmethodiek erop is gericht dat aan het einde van de reguleringsperiode de efficiënte kosten van een netbeheerder worden vergoed in de gereguleerde tarieven. Hierbij is sprake van een geleidelijke verandering van het initiële tariefniveau naar het beoogde tariefniveau. In dit systeem zou het niet passen om voor één onderdeel van de efficiënte kosten een uitzondering te maken op de generieke werkwijze. Bovendien beschikt de Raad niet over de bevoegdheid om een correctie op de begininkomsten toe te passen dan wel om compensatie met terugwerkende kracht plaats te laten vinden. Daarnaast merkt het CBb in zijn uitspraak van 3 november 2009 inzake het methodebesluit NG3R op dat het een redelijke werkwijze is van de Raad om pas rekening te houden met ORV's vanaf het moment dat uit onderzoek is gebleken dat een factor als ORV aangemerkt dient te worden.

Conclusie “Bij vaststelling ORV dienen begininkomsten te worden aangepast”

251. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 43 “Vaststelling ORV met terugwerkende kracht”

252. Enexis en DNWB zijn van mening dat de uitkomsten van nader onderzoek met terugwerkende kracht vanaf de derde reguleringsperiode zouden moeten gelden. Dit zou aansluiten op de lijn zoals bepaald in het methodebesluit voor de derde reguleringsperiode, waarin staat dat geen terugwerkende kracht naar de eerste en tweede reguleringsperiode plaatsvindt. Enexis en DNWB voeren hiervoor een aantal argumenten aan. Ten eerste merkt Enexis op dat de Raad in het ontwerpbesluit stelt dat correcties voor ORV's over de derde reguleringsperiode mogelijk zijn, en dat de wetgever belang hecht aan ORV's. Ten tweede merken Enexis en DNWB op dat het feit dat het onderzoek naar aansluitdichtheid een jaar heeft stilgelegen, geen consequenties mag hebben voor de datum van inwerkingtreding van de financiële verrekening van erkende ORV's. Enexis en DNWB verwijzen hiervoor naar correspondentie van de Raad over de voortgang van het onderzoek.
253. Stedin merkt daarentegen op dat een eventuele beslissing over aansluitdichtheid als ORV geen terugwerkende kracht kan hebben. Stedin deelt dan ook de mening van de Raad dat kosten van ORV's pas vergoed worden vanaf de eerstvolgende reguleringsperiode, nadat zij door de Raad als ORV zijn aangemerkt. Stedin verwijst hierbij ook naar de uitspraak van het CBB van 3 november 2009 inzake het methodebesluit NG3R.

Reactie “Vaststelling ORV met terugwerkende kracht”

254. De Raad merkt op dat het nadere onderzoek niet heeft geleid tot een wijziging van zijn conclusie dat niet blijkt dat hij aansluitdichtheid als een ORV moet aanmerken. Deze zienswijzen zijn daarmee niet relevant meer voor onderhavig besluit. Overigens merkt het CBB in zijn uitspraak van 3 november 2009 inzake het methodebesluit NG3R op dat het een redelijke werkwijze is van de Raad om pas rekening te houden met ORV's vanaf het moment dat uit onderzoek is gebleken dat een factor als ORV aangemerkt dient te worden.

Conclusie “Vaststelling ORV met terugwerkende kracht”

255. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

5 Methode tot vaststelling van de q -factor

256. In dit hoofdstuk behandelt de Raad de zienswijzen die relevant zijn voor het hoofdstuk over de methode tot vaststelling van de q -factor.

Zienswijze 44 “Toegevoegde waarde van q -factor is gering”

257. Netbeheer Nederland is van mening dat de Raad bij het vaststellen van de q -factor rekening had moeten houden met het feit dat de toegevoegde waarde van de q -factor gering is. Immers, sinds het begin van de regulering heeft de q -factor geen werking gehad, terwijl de jaarlijkse uitvalduur nog steeds erg laag is. Blijkbaar wordt de kwaliteit dus gewaarborgd door andere overwegingen dan de q -factor. Netbeheer Nederland is van mening dat indien en voor zover het reguleringsmodel meer kwaliteitsprikkel verlangt, uitkeringen aan getroffen en van onderbrekingen meer opportuun zijn.

Reactie “Toegevoegde waarde van q -factor is gering”

258. De Raad deelt de opvatting van Netbeheer Nederland dat de kwaliteit van gaslevering, als uitgedrukt in jaarlijkse uitvalduur, zeer hoog is en blijkbaar door overwegingen anders dan de q -factor gewaarborgd wordt. De Raad deelt ook de conclusie van Netbeheer Nederland dat de toegevoegde waarde van de q -factor gering is, echter alleen voor zover het de huidige kwaliteit van de netten betreft. Dit betekent dat de Raad niet uitsluit dat de toegevoegde waarde van de q -factor toeneemt indien de kwaliteit afneemt.

259. De Raad is van oordeel dat directe uitkering aan getroffen afnemers een onvoldoende prikkel is om de kwaliteit van de netten op peil te houden. Hiervoor zijn twee redenen. De eerste reden is dat de compensatie pas na vier uren uitbetaald wordt, waardoor kleinere storingen niet meegenomen worden in de regulering en er geen prikkel is storingen zo spoedig mogelijk (behalve binnen vier uren) op te lossen. De tweede reden is dat de compensatieregeling niet progressief is. Dit laatste betekent dat er geen prikkel vanuit de regulering is voor netbeheerders om de gaslevering zo spoedig mogelijk te herstellen nadat er vier uren verstreken zijn.

Conclusie “Toegevoegde waarde van q -factor is gering”

260. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

6 Procedure en kennelijke verschrijvingen

261. In dit onderdeel behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op de gevolgde procedure en de kennelijke verschrijvingen in het ontwerp-besluit.

6.1 Procedure

262. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op de procedure die de Raad heeft gehanteerd bij het opstellen van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 45 “Jaarlijks openbaar maken productiviteitsmeting”

263. Netbeheer Nederland heeft tijdens de hoorzitting en eveneens schriftelijk het volgende naar voren gebracht. In randnummer 197 stelt de Raad dat door maatstafconcurrentie als reguleringsinstrument te kiezen iedere netbeheerder een prikkel ondervindt om zijn bedrijfsvoering doelmatiger in te richten. In dit instrument kiest de Raad ervoor om de maatstaf te berekenen als de (gewogen) gemiddelde kosten per eenheid output. De kosten van de verschillende netbeheerders worden rekenkundig vergelijkbaar gemaakt op basis van de door de Raad vastgestelde Regulatorische Accounting Regels. Het berekende sectorbrede kostenniveau is het niveau waaraan de individuele netbeheerders zich in dit concurrentiespel moeten spiegelen. De voornoemde berekening en daarmee de ontwikkeling van de sectorproductiviteit wordt driejaarlijks, bij de vaststelling van de *x*-factorbesluiten, openbaar gemaakt. Netbeheer Nederland pleit ervoor om jaarlijks deze ontwikkeling van de sectorproductiviteit openbaar te maken. Zij stelt dat dit het door de wetgever beoogde concurrentiespel ten goede zal komen. De individuele netbeheerders kunnen immers tijdig eventuele bijsturingacties in gang zetten.

Reactie “Jaarlijks openbaar maken productiviteitsmeting”

264. De Raad kan zich vinden in het pleidooi van Netbeheer Nederland om jaarlijks de ontwikkeling van de productiviteit openbaar te maken. De Raad zal zich hierop beraden en is voorts van mening dat zijn verdere overwegingen danwel beslissingen in dezen niet thuis horen in onderhavig besluit.

Conclusie “Jaarlijks openbaar maken productiviteitsmeting”

265. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 46 “Standpunten tegen methodebesluit NG3R blijven staan”

266. Netbeheer Nederland stelt dat zij nog steeds achter de door haar in de bezwaar- en beroepsprocedure van het methodebesluit NG3R naar voren gebrachte bezwaren staat. Dit geldt in het bijzonder voor haar standpunt ten aanzien van de WACC en de Catch-up en daarbij ingebrachte deskundigenrapporten van PWC en Nera. Netbeheer Nederland zal deze bezwaren niet opnieuw aan de orde stellen in het licht van de uitspraak van het CbB van 3 november 2009 inzake het methodebesluit NG3R.

Reactie “Standpunten tegen methodebesluit NG3R blijven staan”

267. De Raad neemt de zienswijze van Netbeheer Nederland voor kennisgeving aan. Hij ziet, gelet op de uitspraak van het CBb van 3 november 2009 inzake het methodebesluit NG3R, geen noodzaak hierop nogmaals inhoudelijk te reageren.

Conclusie “Standpunten tegen methodebesluit NG3R blijven staan”

268. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 47 “Wettelijk overleg”

269. Netbeheer Nederland stelt dat de Raad naar haar mening in de voorbereiding op het ontwerp-besluit een onjuiste invulling heeft gegeven aan het wettelijk voorgeschreven overleg in artikel 81, eerste lid, van de Gaswet. Netbeheer Nederland moet concluderen dat bij de Raad gedurende de voorbereiding op het ontwerp-besluit geen gemeente inzet bestond om een zo breed mogelijk draagvlak te creëren voor het methodebesluit. Dat zou wel moeten op basis van artikel 81, eerste lid, van de Gaswet en de hierbij horende parlementaire geschiedenis alsmede de uitspraak van het CBb van 3 november 2009 inzake NG3R.
270. De Raad heeft, zo stelt Netbeheer Nederland, de netbeheerders tijdens de klankbordgroepvergaderingen slechts de mogelijkheid gegeven hun zienswijze ten aanzien van bepaalde onderdelen van de methode naar voren te brengen. De Raad heeft daarbij in veel gevallen, zowel tijdens de klankbordgroepen als in het ontwerp-besluit, niet inhoudelijk gereageerd. Voorbeelden hiervan zijn het door de netbeheerders aangedragen voorstel om EHD netten separaat te behandelen, en het feit dat de Raad niet tot een gezamenlijk vastgesteld verslag van de vergaderingen wilde komen. De klankbordgroepvergaderingen hadden de facto het karakter van een hoorzitting.
271. Netbeheer Nederland is van mening dat het enkel bieden van de gelegenheid tot het kenbaar maken van een zienswijze, al dan niet met inbegrip van de mogelijkheid tot het stellen van vragen en het maken van opmerkingen, niet gelijk is te stellen met overleg als bedoeld in artikel 81, eerste lid, van de Gaswet. Netbeheer Nederland verwacht van de Raad, in het licht van de bijzondere positie van de netbeheerders en het belang van het overleg, een actievere houding en een gemeente inzet om te komen tot een breed gedragen methode.

Reactie “Wettelijk overleg”

272. De Raad kan zich niet vinden in het beeld dat door Netbeheer Nederland wordt geschetst in haar zienswijze met betrekking tot het wettelijk vooroverleg. De Raad vindt dat Netbeheer Nederland met deze zienswijze voorbij gaat aan haar verantwoordelijkheid om goed overleg te voeren, daar goed overleg immers nooit de verantwoordelijkheid van één enkele partij kan zijn. Daarnaast zijn de voorbeelden die door Netbeheer Nederland worden aangehaald, naar de mening van de Raad, willekeurig gekozen en scheppen deze een onjuist beeld van de gang van zaken. Ondanks dat de Raad het niet wenselijk vindt om te spreken in suggestieve zinnen zal de Raad hieronder wel ingaan op hetgeen Netbeheer Nederland heeft aangevoerd. De Raad wil hierbij op voorhand opmerken dat hij zich bewust beperkt tot hetgeen Netbeheer Nederland heeft aangevoerd en voorbeelden waarin de juist manier van overleg naar voren komt, omwille van de lengte van de beantwoording, achterwege zal laten.

273. De Raad is van mening dat hij wel heeft voldaan aan de wettelijke overlegplicht als bedoeld in artikel 81, eerste lid, van de Gaswet. De Raad licht dit als volgt toe. De Raad is het niet eens met de stellingname van Netbeheer Nederland dat hij heeft nagelaten inhoudelijk te reageren op door de sector aangedragen punten. De Raad heeft juist alle aangedragen punten opgenomen in een issuelijst en op deze lijst geïdentificeerd waar en wanneer hij bepaalde onderwerpen zou bespreken. Met betrekking tot het punt van het gezamenlijk vaststellen van een verslag merkt de Raad op dat hij elke maal het verslag aan partijen heeft toegezonden en de mogelijkheid heeft gegeven hierop te reageren. De Raad heeft in nagenoeg alle gevallen de opmerkingen die naar aanleiding van deze toezending zijn gemaakt opgenomen in het verslag. De Raad merkt hierbij op dat hij hierbij niet heeft afgeweken van de procedure zoals deze is gevoerd in de derde reguleringsperiode.
274. Met betrekking tot het aangevoerde punt van de EHD netten heeft de Raad daarop inhoudelijk gereageerd ten tijde van het gesprek van 31 augustus 2009³⁴. Hij heeft hierin aangegeven geen juridische mogelijkheid te zien om de EHD netten separaat te behandelen. Een verslag van dit gesprek is ook op de internetpagina van de Energiekamer gepubliceerd en was toegankelijk voor alle betrokkenen. De Raad heeft dit standpunt herhaald en toegelicht in de klankbordgroep van 30 september 2009. De Raad kan zich dan ook niet vinden in de kritiek van Netbeheer Nederland dat hij heeft nagelaten te reageren op het voorstel van de netbeheerders.
275. De Raad heeft ook de leden van de klantencontactgroep en de klankbordgroep de mogelijkheid gegeven om onderwerpen aan te dragen ter bespreking in de beide groepen. Zie voor deze toezegging het verslag van 7 juli 2009, gepubliceerd op de internetpagina van de Energiekamer. De Raad is het dan ook niet eens met het door Netbeheer Nederland gestelde dat zij slechts de mogelijkheid heeft gekregen om bepaalde onderdelen van de methode te bespreken tijdens de klankbordgroep. De Raad heeft met de toezegging in de klankbordgroep van 7 juli 2009 uitdrukkelijk bedoeld om netbeheerders de mogelijkheid te geven onderwerpen aan te dragen ter bespreking, dit om juist tot een breed gedragen besluit te komen. Naar aanleiding van deze mogelijkheid hebben diverse netbeheerders punten aangedragen. De Raad heeft deze punten gepubliceerd op haar internetpagina en heeft in de daarop volgende klantencontactgroep en klankbordgroep de punten besproken.
276. Naar aanleiding van het verzoek van Liander heeft de Raad de hierboven genoemde issuelijst opgesteld, welke steeds voor de vergaderingen aan de partijen is toegezonden. Daarin werd bijgehouden hoe en op welke wijze met de ingediende punten werd omgegaan. Dat niet alle punten in de vergaderingen werden besproken heeft naar de mening van de Raad niet te maken met onwil van de zijde van de Raad maar kwam voort uit de aard van diverse aangebrachte punten. Enkele punten hadden geen raakvlak met het onderhavige besluit en zijn daarom niet behandeld. De Raad heeft dit echter bij al deze punten duidelijk en gemotiveerd aangegeven.
277. Tot slot heeft de Raad ten tijde van de laatste vergadering op 24 november 2009 nogmaals de mogelijkheid gegeven om punten aan te dragen waar naar de mening van partijen nog over gesproken moest worden in het kader van de voorbereiding van het ontwerp-besluit. De Raad heeft hiermee beoogd zeker te stellen dat eenieder ruim voldoende gelegenheid kreeg om voor hem of

---

³⁴ Zie voor het verslag de internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl.

haar belangrijke punten naar voren te brengen. De Raad heeft zeer zeker de positie die de sector inneemt in acht genomen en daar juist naar gehandeld.

278. De Raad moet dan ook concluderen dat in tegenstelling tot hetgeen Netbeheer Nederland beweert, hij een juiste gemeente inzet en een actieve houding heeft getoond om tot een breed gedragen besluit te komen.
279. Ondanks dat de Raad van mening is dat hij ruimschoots voldaan heeft aan het wettelijk voorgeschreven overleg, wilde hij de zienswijze van Netbeheer Nederland niet zomaar naast zich neerleggen. De Raad heeft daarom op 31 maart 2010 overleg gevoerd met Netbeheer Nederland over deze specifieke zienswijze. De Raad en Netbeheer Nederland hebben in overeenstemming een verslag van dit gesprek gemaakt en dit gepubliceerd op de internetpagina van de Energiekamer (www.energiekamer.nl).
280. De Raad heeft in het kader van het wettelijk voorgeschreven overleg tussen het ontwerp-besluit en het definitieve besluit meermaals overlegd met de sector over diverse onderwerpen. De Raad verwijst voor deze procedure naar hoofdstuk 11 van het besluit.

Conclusie "Wettelijk overleg"

281. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 48 "Wijzigingen Gaswet"

282. Liander heeft schriftelijk het volgende naar voren gebracht. Liander merkt op dat de Raad in randnummer 3 van zijn ontwerp-besluit de beleidslijn kiest om niet vooruit te lopen op toekomstige wetwijzigingen. De wetwijziging van de Gaswet en Elektricitwet 1998, tot versterking van de werking van de gasmarkt, verbetering van de voorzieningszekerheid en houdende regels met betrekking tot voorrang voor duurzame elektriciteit, alsmede enkele nadere wijzigingen van deze wetten is echter al door de Tweede Kamer aangenomen en ligt nu voor bij de Eerste Kamer. Liander stelt dat het niet onaannemelijk is dat dit wetsvoorstel kracht van wet krijgt voor 1 januari 2011, al dan niet voor of na het definitieve methodebesluit. Liander is van mening dat wanneer dat gebeurt, dit een snelle aanvullende of zelfs nieuwe voorbereidingsprocedure zal vereisen alvorens de eventuele gevolgen van deze nieuwe wetgeving in het methodebesluit verwerkt kunnen worden.

Reactie "Wijzigingen Gaswet"

283. De Raad merkt met betrekking tot de zienswijze van Liander op dat hij blijft bij zijn beleidslijn om niet vooruit te lopen op toekomstige wetwijzigingen. Indien het wetsvoorstel, genoemd door Liander, kracht van wet krijgt voor 1 januari 2011 dan zal de Raad op dat moment beoordelen welke maatregelen hieruit voortvloeien. De Raad merkt hierbij wellicht ten overvloede op dat hij de wetsvoorstellen die aan beide kamers van de Staten-Generaal zijn voorgelegd, nauwlettend volgt.

Conclusie "Wijzigingen Gaswet"

284. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 49 “Goede beoordeling van methode pas mogelijk als financiële consequenties inzichtelijk zijn”

285. DNWB geeft aan dat hij op dit moment nog niet kan beoordelen in hoeverre het ontwerp-besluit voorziet in een tariefstijging, omdat de benodigde gegevens om de x -factor te bepalen niet beschikbaar zijn. DNWB acht een tariefstijging nodig om zijn wettelijke taken te kunnen blijven vervullen en levensvatbaar te blijven. DNWB is van mening pas een goede beoordeling van de voorgestelde methode van regulering te kunnen maken als de financiële consequenties daarvan inzichtelijk zijn. DNWB verwelkomt het aangekondigde onderzoek naar de financiële positie van de netbeheerders en behoudt zich het recht voor om met een aanvullende zienswijze op de methode te komen als de verwachte gevolgen voor de financiële positie van DNWB bekend zijn.

Reactie “Goede beoordeling van methode pas mogelijk als financiële consequenties inzichtelijk zijn”

286. De Raad is van mening dat hij niet verplicht is x -factoren bekend te maken bij het nemen van een (ontwerp-besluit), hetgeen wordt bevestigd in de uitspraak van het CBB van 29 juni 2010.³⁵ Immers, in de systematiek van de Gaswet stelt de Raad eerst de methode tot vaststelling van de x -factor, de q -factor en de rekenvolumina vast, en neemt hij vervolgens per netbeheerder x -factor, q -factor en rekenvolumina besluiten.

287. Overigens heeft de Raad voor publicatie van het definitieve methodebesluit, indicatieve berekeningen van de individuele x -factoren voor een controle op de juistheid van data en berekeningen aan de netbeheerders voorgelegd. Daarnaast vond de Raad het nodig, zoals reeds aangekondigd tijdens de klankbordgroepen, om nader onderzoek te verrichten naar de financiële gevolgen van de voorgestelde regulering. De Raad merkt op dat hij dit onderzoek heeft uitgevoerd met als doel nader inzicht te verkrijgen in mogelijke ontwikkeling van de financiële positie van een (fictieve) efficiënte netbeheerder met betrekking tot zijn gereguleerde activiteiten gegeven de methode en rekening houdend met mogelijke uiteenlopende toekomstige (markt)ontwikkelingen. Dit onderzoek is echter niet gelijk aan het financeability onderzoek zoals de Raad dit in het verleden heeft uitgevoerd en is daarbij niet gericht op individuele netbeheerders. Raad heeft geen aanleiding gezien een financeability onderzoek uit te voeren voor individuele netbeheerders zoals dit in 2008 is uitgevoerd. Het onderzoek heeft het karakter van een financiële effectenanalyse. De Raad merkt op dat dit onderzoek geen onderdeel van het onderhavige besluit is. De uitkomsten van dit onderzoek zullen op een later moment openbaar worden gemaakt.

288. Kortom, de Raad is van mening dat hij zorgvuldig heeft gehandeld bij de totstandkoming van dit besluit en dat DNWB in voldoende mate is geraadpleegd over de inhoud van het besluit.

Conclusie “Goede beoordeling van methode pas mogelijk als financiële consequenties inzichtelijk zijn”

289. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

6.2 Kennelijke verschrijvingen

290. In deze paragraaf behandelt de Raad de zienswijzen die betrekking hebben op kennelijke verschrijvingen van de Raad in het ontwerp-besluit.

---

³⁵ In het bijzonder overweging 12.13

Zienswijze 50 “Ontbreken definitie GAW”

291. DNWB merkt op dat in de formulebijlage, zijnde Bijlage 1 bij het ontwerp-besluit, een definitie van de GAW ontbreekt.

Reactie “Ontbreken definitie GAW”

292. De Raad merkt op dat in Bijlage 1 van het ontwerp-besluit de GAW reeds wordt uitgelegd in formule 9. De Raad is het daarom niet eens met DNWB dat hier sprake is van een omissie.

Conclusie “Ontbreken definitie GAW”

293. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit.

Zienswijze 51 “Verduidelijking tariefregulering”

294. DNWB stelt in zijn zienswijze dat hij graag verduidelijkt zou willen zien dat de reguleringssystematiek net als in het verleden uitgaat van tariefregulering en niet van omzetregulering. De wijze waarop de Raad randnummer 98 van het ontwerp-besluit heeft opgesteld doet vermoeden dat de inkomsten van de netbeheerders worden gereguleerd. Dit kan naar de mening van DNWB niet het geval zijn. Omzetregulering, zoals gebruikelijk is bij de regulering van TenneT, zou ertoe leiden dat regionale netbeheerders geen afzetrisico meer lopen.

Reactie “Verduidelijking tariefregulering”

295. De Raad merkt op dat hetgeen DNWB in zijn zienswijze aanvoert juist is. De Raad gaat bij de regulering van regionale netbeheerders gas, net als in het verleden, uit van tariefregulering en niet van omzetregulering. De Raad is van oordeel dat dit ook volgt uit randnummer 98 van het ontwerp-besluit, maar zal naar aanleiding van hetgeen DNWB naar voren heeft gebracht het randnummer wijzigen zodat hier duidelijker uit voortvloeit dat er sprake is van tariefregulering.

Conclusie “Verduidelijking tariefregulering”

296. De zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het ontwerp-besluit, anders dan dat de Raad randnummer 98 van het ontwerp-besluit heeft aangepast in het onderhavige besluit naar aanleiding van hetgeen DNWB heeft aangevoerd in haar zienswijze.